

FORVALTNINGSREVISJON

GJEMNES KOMMUNE

Vannforsyning

12.5.2021

MRR

Møre og Romsdal Revisjon SA

Møre og Romsdal Revisjon SA er et samvirkeforetak eid av kommunene Aure, Averøy, Kristiansund, Rindal, Smøla, Surnadal, Tingvoll, Aukra, Hustadvika, Gjemnes, Molde, Rauma, Sunndal, Vestnes, Fjord, Giske, Sula, Stranda, Sykkylven og Ålesund samt Møre og Romsdal fylkeskommune.

Selskapet utfører regnskapsrevisjon, forvaltningsrevisjon og andre revisjonstjenester for eierne.

Hovedkontoret ligger i Kristiansund og det er avdelingskontorer i Ålesund, Molde og Surnadal.

Tidligere rapporter fra Møre og Romsdal Revisjon SA er tilgjengelig på www.mrrrevisjon.no

MRR

Møre og Romsdal Revisjon SA

FORORD

Møre og Romsdal Revisjon SA har utført denne forvaltningsrevisjonen etter bestilling fra Kontrollutvalget i Gjemnes kommune.

Forvaltningsrevisjonen er gjennomført i samsvar med god revisjonsskikk og Norges Kommunerevisorforbund sin standard for forvaltningsrevisjon RSK 001.

Rapporten summerer opp resultatene fra Møre og Romsdal Revisjons SA sin undersøkelse om vannforsyning i Gjemnes kommune. Revisjonen er utført av Einar Andersen og Lillian Reder Kristoffersen i perioden februar til mai 2021.

Vi ønsker å takke de som har bidratt til denne forvaltningsrevisjonen.

Molde, 12.05.2021

Einar Andersen
Oppdragsansvarlig revisor

Lillian Reder Kristoffersen
Forvaltningsrevisor

SAMMENDRAG

Denne forvaltningsrevisjonen omhandler vannforsyning i Gjemnes kommune, og er gjennomført etter bestilling fra Kontrollutvalget i Gjemnes kommune.

PROBLEMSTILLINGER

Temaet om vannforsyning blir belyst gjennom disse problemstillingene:

1. Hvordan sikrer Gjemnes kommune som vannverkseier at drikkevannet er helsemessig trygt, klart, uten fremmed lukt, smak og farge?
2. Har Gjemnes kommune som vannverkseier etablert en betryggende internkontroll ved vannforsyningssystemet med hensyn til vannkvaliteten, og sikrer vannverkseier at denne følges opp, herunder rutiner for beredskap?
3. Hvordan påser Gjemnes kommune at forsyning av drikkevann vurderes og følges opp
4. Hvordan ivaretar Gjemnes kommune sitt ansvar for, i samarbeid med de andre vannverkseierne, å vurdere behovet for restriksjoner for å beskytte råvannskilder og vanntilsigsområder?

METODE

Vi har innhentet både muntlig og skriftlig informasjon og dokumentasjon fra kommunen. Det er gjennomført oppstartmøte med rådmann, avdelingsleder areal og drift og driftsleder i enhet drift. Det er gjennomført intervju med to driftsoperatører. I tillegg har vi vært i kontakt med daglige ledere i de fire største private vannverkene om deres erfaringer med samarbeid med kommunen.

KONKLUSJONER

1. Hvordan sikrer Gjemnes kommune som vannverkseier at drikkevannet er helsemessig trygt, klart, uten fremmed lukt, smak og farge?

Kommunen har utarbeidet prøvetakingsplan som er oppdatert og følges. Prøvetakingsplan omfatter de områdene som det er krav til i drikkevannsforskriften og veileder. Kommunen tar jevnlig drikkevannsprøver og holder kontroll med at grenseverdiene overholdes. Prøvetakingsplan har krav til hvor det skal tas prøver, hvor ofte og når prøvene skal tas, hvilke parametere hver enkelt prøve skal analyseres for og hvilke rutiner som skal følges for prøveuttak, analysevurderinger og rapportering. Dette er de prøver som ifølge veileder til drikkevannsforskriften § 19, er nødvendige for å sikre og vise at drikkevannet er trygt, klart og uten fremtredende lukt, smak og farge. Prøvetakingsplanen er basert på farekartlegging, og ble i januar 2021 vurdert og akseptert av Mattilsynet.

Våre undersøkelser viser at vann- og avløpsnett fornyes systematisk, men ikke tilstrekkelig raskt. Hovedledningsnett er relativt nytt og er utført i sin helhet i PVC. Ifølge informasjon fra kommunen er det ikke rapportert om farer eller skader på ledningsnett som kan føre til forurensing av vannet.

Våre undersøkelser viser at de har vedlikeholdsplan for ett av de kommunale vannverkene og har planer om å utarbeide for de andre. Planen inneholder ikke tidspunkt for oppgradering. I tillegg omtales kontroll og vedlikeholdsarbeid i beredskapsplan som er utarbeidet for to av vannverkene.

Kommunen opplyser om at de også har vedlikeholdsplan i hovedplan for vannforsyning fra 1999. Denne er planlagt oppdatert i 2022.

Våre undersøkelser viser at ansatte har fått nødvendig opplæring i forhold til arbeidsoppgavene. Kommunen sikrer at vannforsyningssystemene har tilgang til annen nødvendig kompetanse ved behov.

2. Har Gjemnes kommune som vannverkseier etablert en betryggende internkontroll ved vannforsyningssystemet med hensyn til vannkvaliteten, og sikrer vannverkseier at denne følges opp, herunder rutiner for beredskap?

Gjemnes kommune har etablert en internkontroll for vannforsyningssystemene og det sikres at denne følges. De har skriftlige dokumenter som beskriver hvor ansvar og myndighet er plassert, de har beskrivelser av arbeidsrutiner, de har registreringer digitalt som viser at rutiner fungerer, de har rutiner som skal følges dersom det oppstår avvik og de har rutiner for hva som skal gjøres for å hindre avvik. Noen av dokumentene er ikke oppdatert de siste årene. Det er etter vår vurdering nødvendig å oppdatere dokumentene fordi regelverket om vannkvalitet er blitt oppdatert og tydeligere de siste årene.

Kommunen har beredskapsplan for Høgset vassverk fra 2016 og Beredskapsplan for Øre vannverk fra 2019. Beredskapsplanene har handlingsplaner for de ulike beredskapssituasjoner som mest sannsynlig kan oppstå.

Kommunen har ikke utarbeidet beredskapsplaner for Søvika vassverk og Flemma vassverk.

Kommunen har en overordnet beredskapsplan.

Beredskapsplan for hvert av vannverkene som leverer mer enn 10 m³ vann per døgn skal inngå i overordnet beredskapsplan. Ifølge våre opplysninger så leverer tre av de fire kommunale vannverkene mer enn 10 m³ drikkevann per døgn. Det er da krav til at vannverkseier skal utarbeide beredskapsplan. To av vannverkene har beredskapsplaner. Det fremkommer ikke av disse hvor ofte de skal oppdateres.

De skal også utarbeide plan for beredskapsøvelser. I beredskapsplan for Høgset vassverk og Øre vannverk er det bestemmelser om øvelser. Kommunen har ut over dette ikke fremvist plan for dette eller dokumentert at øvelser er gjennomført. I intervju fremkom det at driftsoperatørene ikke har vært med på beredskapsøvelser som angår vannforsyning. Generell informasjon om beredskapsøvelse og hyppigheten av disse er beskrevet i dokument IK-system - struktur og innhold datert 25.11.2020. Det opplyses at øvelser skal gjennomføres i henhold til dette. Dokumentet er nytt. Det er ikke gjennomført øvelser i henhold til dette og dokumentet har ikke opplysninger om når de ulike vannverkene skal gjennomføre øvelser.

Kommunen har foretatt beredskapsforberedelser for leveringssikkerhet av vann ved kriser og katastrofer. De har plan for nødvann og krisevann for innbyggerne i kommunen.

3. Hvordan påser Gjemnes kommune at forsyning av drikkevann vurderes og følges opp

Det tas jevnlig prøver fra faste og på varierende lokasjoner i kommunen. Testingen skal gi oversikt over og sikre at abonnentene får drikkevann av god kvalitet. Prøvene sendes til et laboratorium som foretar tester og gir tilbakemelding til den enkelte vannverkseier.

Kommunen publiserer fra våren 2021 resultatene for sine vannprøver på sine hjemmesider. Resultatene kunngjøres i form av brev fra laboratorium og gir ingen forklaringer. Informasjon om de ulike testene og testresultater er tilgjengelig på Mattilsynet sine sider. Kommunen kan med fordel legge inn noe forklarende tekst eller vise til informasjon på mattilsynet.no.

Gjemnes kommune har i e-post datert 27.1.2021 søkt om redusert omfang av antall drikkevannsprøver. Mattilsynet har akseptert dette. Kommunen har ikke informasjon om dette på sine hjemmesider eller informert aktuelle abonnenter om dette på annen måte.

Ut fra type avvik vil det bli vurdert om abonnentene skal varsles. Kommunen kan gi SMS varsling til aktuelle abonnenter med kort informasjon om avviket og hvordan abonnenten må følge dette opp.

4. Hvordan ivaretar Gjemnes kommune sitt ansvar for, i samarbeid med de andre vannverkseierne, å vurdere behovet for restriksjoner for å beskytte råvannskilder og vanntilsigsområder?

Kommuneplanens arealdel 2019-2031 omtaler drikkevannshensyn og har bestemmelser om beskyttelse av råvannskilder. Plankart viser hensynssoner og sikringssone for nedslagsfelt drikkevann.

Kommunen kan med fordel ha dialog med de private vannverkene ved utarbeidelse av planer. Gjennom dette kan kommunen sikre at de har kunnskap om forhold som kan påvirke vannkvaliteten i råvannskilder og vanntilsigsområder. Hovedplan for vann (1999) skal i henhold til planstrategi revideres i 2022. De private vannverkene vil etter vår vurdering være en naturlig samarbeidspart i planarbeidet. Dette inkluderer også arbeid med beskyttelse av råvannskilder og vanntilsigsområder.

ANBEFALINGER

- Gjemnes kommune bør utarbeide vedlikeholdsplaner for de kommunale vannverkene i kommunen som ikke har dette.
- Hovedplan for vannforsyning bør oppdateres i henhold til bestemmelser i planstrategi for Gjemnes kommune.
- Gjemnes kommune bør utarbeide beredskapsplan for kommunale vannverk, som produserer over 10 m³ vann per døgn, som ikke har dette.
- Gjemnes kommune bør utarbeide plan for beredskapsøvelser ved de kommunale vannverkene som ikke har dette, og sikre at de ansatte gjennomfører beredskapsøvelser.
- Gjemnes kommune kan med fordel gi mer målrettet informasjon om drikkevann, drikkevannskvalitet, prøvetaking, prøveresultater og informasjon om at kommunen har fått innvilget søknad om redusert antall drikkevannsprøver.
- Gjemnes kommune kan med fordel ha en nærmere dialog med de private vannverkene ved utarbeidelse av planer.

INNHOOLD

SAMMENDRAG	1
1. INNLEDNING	5
1.1 BAKGRUNN OG BESTILLING	5
1.2 PROBLEMSTILLINGER OG AVGRENSNINGER	5
1.3 KILDER TIL REVISJONSKRITERIER	5
1.4 REVISJONSKRITERIER	6
1.5 METODE	7
1.6 OM VANNFORSYNING	7
1.7 VANNFORSYNING I GJEMNES KOMMUNE	10
1.8 HØRING	13
2. DRIFT OG VEDLIKEHOLD AV KOMMUNALE VANNVERK	13
2.1 PROBLEMSTILLING OG REVISJONSKRITERIER	13
2.2 FUNN	14
2.3 REVISORS VURDERINGER OG ANBEFALINGER	16
3. INTERNKONTROLL, BEREDSKAP OG FAREHÅNTERING	17
3.1 PROBLEMSTILLING OG REVISJONSKRITERIER	17
3.2 FUNN	18
3.3 REVISORS VURDERINGER OG ANBEFALINGER	21
4. VANNFORSYNING OG OPPFØLGING AV ABONNENTENE	22
4.1 PROBLEMSTILLING OG REVISJONSKRITERIER	22
4.2 FUNN	22
4.3 REVISORS VURDERINGER OG ANBEFALING	25
5. BESKYTTELSE AV RÅVANNSKILDER	27
5.1 PROBLEMSTILLING OG REVISJONSKRITERIER	27
5.2 FUNN	27
5.3 REVISORS VURDERINGER OG ANBEFALING	30
6. REFERANSELISTE	31
7. VEDLEGG	32
UTLEDING AV REVISJONSKRITERIER	32
DEFINISJONER	37

1. INNLEDNING

1.1 BAKGRUNN OG BESTILLING

Kontrollutvalget bestilte forvaltningsrevisjonsprosjektet om vannforsyning i sak 35/20 den 26.11.2020. Bakgrunnen for bestillingen er plan for forvaltningsrevisjon 2020-2023, der kommunestyret valgte vannforsyning som ett av tre prioriterte tema.

Prosjektplan ble vedtatt av kontrollutvalget i møte 11.2.2021. Kontrollutvalget gav ved behandling av prosjektplanen uttrykk for at det blir viktig å fange opp samarbeid med de private vannverkene, siden disse har ansvar for så stor del av vannforsyningen i Gjemnes kommune.

1.2 PROBLEMSTILLINGER OG AVGRENSNINGER

Temaet om vannforsyning blir belyst gjennom disse problemstillingene:

- 1) Hvordan sikrer Gjemnes kommune som vannverkseier at drikkevannet er helsemessig trygt, klart, uten fremmed lukt, smak og farge?
- 2) Har Gjemnes kommune som vannverkseier etablert en betryggende internkontroll ved vannforsyningssystemet med hensyn til vannkvaliteten, og sikrer vannverkseier at denne følges opp, herunder rutiner for beredskap?
- 3) Hvordan påser Gjemnes kommune at forsyning av drikkevann vurderes og følges opp
- 4) Hvordan ivaretar Gjemnes kommune sitt ansvar for, i samarbeid med de andre vannverkseierne, å vurdere behovet for restriksjoner for å beskytte råvannskilder og vanntilsigsområder?

Undersøkelsen er avgrenset til å gjelde vannforsyningen og omfatter ikke avløps- og slamsystem. Forvaltningsrevisjonen tar for seg de områdene og tema som naturlig kommer inn under de valgte problemstillingene. Vurderinger og konklusjoner omfatter derfor bare disse definerte tema.

I rapporten beskrives samarbeidet kommunen har med de private vannverkene. Kontrollutvalget ønsker dette fordi disse har ansvar for så stor del av vannforsyningen i Gjemnes kommune. Området er beskrivende og derfor ikke vurdert i forhold til kriterier. Tilsyn og kontroll med private vannverk er lagt til Mattilsynet.

1.3 KILDER TIL REVISJONSKRITERIER

Kilder til revisjonskriteriene som er brukt i forvaltningsrevisjon er fra drikkevannsforskriften og forskrift om brannforebygging:

- Drikkevannsforskriften § 5 Grenseverdier
- Drikkevannsforskriften § 6 Farekartlegging og farehåndtering
- Drikkevannsforskriften § 7 Internkontroll
- Drikkevannsforskriften § 8 Kompetanse og opplæring
- Drikkevannsforskriften § 9 Leveringssikkerhet

- Drikkevannsforskriften § 11 Beredskap
- Drikkevannsforskriften § 19 Prøvetakingsplan
- Drikkevannsforskriften § 23 Opplysningsplikt til abonnementene
- Drikkevannsforskriften § 26 Kommunens plikter
- Forskrift om brannforebygging § 21 Vannforsyning

1.4 REVISJONSKRITERIER

Revisjonskriterier som er benyttet for å kunne svare på problemstillingene er:

- Kommunen skal som vannverkseier utarbeidet prøvetakingsplan etter kravene i drikkevannsforskriften.
Prøvetakingsplan skal være oppdatert og følges.
- Kommunen skal som vannverkseier utarbeide vedlikeholdsplan av vannforsyningssystemene etter kravene i drikkevannsforskriften.
Vedlikeholdsplan skal være oppdatert og følges.
- Kommunen skal som vannverkseier sikre at vannforsyningssystemene har tilgang til nødvendig kompetanse og at ansatte har fått nødvendig opplæring i forhold til arbeidsoppgavene.
- Kommunen skal som vannverkseier etablere internkontroll for vannforsyningssystemet, og sikre at den følges opp.
- Kommunen skal som vannverkseier utarbeidet beredskapsplan for vannforsyning.
Farekartlegging og farehåndtering skal danne grunnlaget for beredskapsforberedelser.
- Kommunen skal som vannverkseier legge til rette for leveranse av nødvann ved kriser eller katastrofer.
- Kommunen skal sørge for at vannforsyningen dekker brannvesenets behov for sløkkevann.
- Kommunen skal sikre at abonnentene til enhver tid har tilgang til oppdatert informasjon om drikkevannskvaliteten i kommunen.
- Kommunen skal straks varsle abonnentene samme dag, ved mistanke om at drikkevannet kan være helsefarlig. Kommunen skal ikke vente til analyseresultatet er klart.
- Ved avvik skal kommunen gi abonnentene råd om hvordan de skal forholde seg til vannet. Om det må kokes eller hvor de kan få tak i trygt drikkevann.
- Kommunen skal ta drikkevannshensyn og beskytte råvannskilder, når de utarbeider arealdelen av kommuneplanen og reguleringsplaner. Uavhengig om vannforsyningssystemet er kommunalt eller privat.

Det er redegjort nærmere for revisjonskriteriene i vedlegg.

1.5 METODE

Forvaltningsrevisjonen utføres i henhold til god kommunal revisjonsskikk. Gjeldende standard for forvaltningsrevisjon er RSK 001 utarbeidet av Norges Kommunerevisorforbund.

Vi har i dette prosjektet benyttet flere metoder for å innhente data. Dette styrker undersøkelsens troverdighet og reduserer risikoen for at vi tar feil. Vi har innhentet data i tilstrekkelig omfang for å svare på problemstillingen.

Det ble gjennomført oppstartmøte med rådmann, konstituert leder av areal og drift og driftsleder.

Vi gjennomførte intervju med driftsleder og to driftsoperatører som har ansvar og oppgaver for:

- Drift, og vedlikehold av de kommunale vannverkene
- Internkontroll og beredskap
- Prøvetaking og registrering av vannkvalitet
- Rutiner ved avvikshåndtering og sikring av vannverk
- Plan- og regulering
- Kommunikasjon og varsling til abonnentene

Vi gjennomførte også telefonsamtaler med ledere av de fire største private vannverkene og innhentet gjennom dette opplysninger om samarbeidet de har med Gjemnes kommune.

Dokumentanalyse

Analyse er foretatt av følgende dokumenter:

- Kommuneplanens samfunnsdel 2020-2032
- Kommuneplanens arealdel 2019-2031
- Hovedplan for vannforsyning 1999
- Risiko- og sårbarhetsanalyse for Gjemnes kommune 2017
- Kommunalteknisk VA-norm for Romsdalskommunene 2015
- Prøvetakingsplan
- Tilsynsrapporter fra Mattilsynet
- Beredskapsplan for Høgset kommunale vannverk
- Beredskapsplan for Øre kommunale vannverk
- Kommunens avtaler med to private vannverk
- Kompetansebevis, driftsoperatør (er tilsendt fra kommunen)

1.6 OM VANNFORSYNING

Vannverkene er underlagt strenge krav til vannkvalitet og leveringssikkerhet. Vannkvalitetskravene omfatter fysiske, kjemiske og mikrobiologiske forhold. Beskyttelse av vannkildene, god styring av vannbehandlingsprosessene, bruk av nyeste kunnskap, vannprøvetaking og kvalitetskontroll er viktige elementer for å sikre seg at kvalitetskravene alltid oppfylles.

Gjennom god beredskapsplanlegging, gjennomarbeidede ROS-analyser og systematisk arbeid kan mange hendelser forebygges. Noen ganger er imidlertid ikke dette tilstrekkelig, og da er det viktig med en god krisehåndtering. (Norsk Vann 2013).

Internkontroll

Vannverkseieren skal etablere internkontroll ved vannforsyningssystemet, og sikre at denne følges opp. Internkontrollen skal sikre og vise at kravene i drikkevannsforskriften etterleveres, og skal tilpasses vannforsyningssystemets art og omfang. Internkontrollen skal minst omfatte

- Hvordan vannforsyningssystemet er organisert, og hvordan ansvaret og myndigheten er plassert
- Rutinene vannverkseieren har etablert for å sikre at kravene i denne forskriften etterleveres
- Registreringer som viser at rutinene etterleveres
- Rutinene som følges dersom det oppstår avvik fra kravene i denne forskriften og
- Rutinene som følges for å hindre at avvik fra regelverket gjentar seg.

Internkontrollen skal være skriftlig ved vannforsyningssystem med produsert vann per døgn på minst 10 m³ drikkevann, eller som forsyner en eller flere sårbare abonnenter. Mattilsynet kan om nødvendig pålegge mindre vannforsyningssystemer å dokumentere internkontrollen skriftlig. Vannverkseieren skal sikre at internkontrollen er oppdatert, og at alle som bidrar til å produsere og levere drikkevannet arbeider i samsvar med internkontrollen (drikkevannsforskriften § 7).

Prøvetakingsplan

Vannverkseier skal utarbeide en prøvetakingsplan for vannforsyningssystemene. Prøvetakingsplan skal være basert på farekartlegging. Dette for å identifisere farene som må forebygges for å sikre levering av trygt drikkevann som er klart og uten fremtredende lukt, smak og farge. Vannverkseier skal sikre at farekartlegging og farehåndtering er oppdatert. Prøvetakingsplan skal ha en oversikt over prøvene som er nødvendig for å sikre at vannforsyningssystemene oppfyller kravene, råvannsprøver oppfyller kravene og at drikkevannsprøver oppfyller kravene. Videre skal prøvetakingsplan vise hvor prøvene er tatt, når prøvene er tatt og hva prøvene skal analyseres for. Vannverkseier skal sikre at prøvetakingsplan er oppdatert og følges (drikkevannsforskrift §§ 6 og 19).

Vedlikehold

Vannverkseier skal sikre at vannforsyningssystemet er i tilfredsstillende stand og driftes på en tilfredsstillende måte for å hindre at drikkevannet blir forurenset. Vannverkseier skal sikre at det utarbeides en plan for hvordan distribusjonssystemet skal vedlikeholdes og fornyes, og at planen er oppdatert og følges. Kommunen skal også sikre at det interne fordelingsnettet er i tilfredsstillende stand, og at det ikke bidrar til at drikkevann i distribusjonssystemet blir forurenset (drikkevannsforskriften § 15).

Kompetanse

Vannverkseieren skal sikre at vannforsyningssystemet har nødvendig kompetanse eller gjennom avtale har tilgang til nødvendig kompetanse. Alle som deltar i arbeidet med vann og avløp skal gis opplæring som står i forhold til arbeidsoppgavene (drikkevannsforskriften § 8).

Beredskap

Vannverkseieren skal sikre at det gjennomføres nødvendige beredskapsforberedelser og utarbeide beredskapsplaner i samsvar med helseberedskapsloven og forskrift om krav til beredskapsplanlegging.

Vannverkseieren av vannforsyningssystemer med produsert vann per døgn på minst 10 m³ drikkevann, eller som forsyner en eller flere sårbare abonnenter, skal utarbeide en plan for beredskapsøvelser i samsvar med § 7 i forskrift om krav til beredskapsplanlegging. Vannverkseieren skal sikre at denne planen er oppdatert og følges (drikkevannsforskriften §11).

Vannverkseier skal sikre at beredskapsplan holdes oppdatert. Det skal komme tydelig frem av beredskapsplanen hvor ofte beredskapsplan og helhetlig ROS plan skal evalueres og oppdateres. Endringer som blir gjort og når, skal synliggjøres i planen (veileder til drikkevannsforskriften §11 om beredskap fra Mattilsynet).

Beredskapsøvelser

De personene som er tiltenkt oppgaver i en beredskapssituasjon må være øvet og ha nødvendig kompetanse. Det er viktig å gjennomføre beredskapsøvelser. Vannverkseiere ved vannforsyningssystem med produsert vann per døgn på minst 10 m³ skal utarbeide en plan for gjennomføring av beredskapsøvelser. Tilsvarende gjelder hvis dere har et mindre vannforsyningssystem som leverer drikkevann til en eller flere sårbare abonnenter. Planen for øvelser skal også være oppdatert (veileder til drikkevannsforskriften § 11 om beredskap fra Mattilsynet).

Farekartlegging og farehåndtering

Vannverkseieren skal identifisere farene som må forebygges, fjernes eller reduseres til et akseptabelt nivå for å sikre levering av tilstrekkelige mengder helsemessig trygt drikkevann som er klart og uten fremtredende lukt, smak og farge.

Vannverkseieren skal sikre at tiltak som forebygger, fjerner eller reduserer farene til et akseptabelt nivå, identifiseres og gjennomføres.

Farekartlegging og farehåndtering skal danne grunnlag for beredskapsforberedelser som er beskrevet i § 11.

Vannverkseieren skal sikre at farekartleggingen og farehåndteringen er oppdatert (drikkevannsforskriften § 6).

Leveringssikkerhet (nødvann)

Vannverkseieren skal sikre at vannforsyningssystemet er utstyrt og dimensjonert samt har driftsplaner og beredskapsplaner for å kunne levere tilstrekkelige mengder drikkevann til enhver tid. Vannverkseieren skal legge til rette for at vannforsyningssystemet kan levere nødvann til drikke og personlig hygiene uten bruk av det ordinære distribusjonssystemet.

Under kriser eller katastrofer i fredstid eller ved krig kan vannforsyningen opprettholdes for å sikre vann til nødvendige formål selv om konsentrasjonen av en eller flere parametere er over grenseverdiene (drikkevannsforskriften § 9).

Nødvann er vann av drikkevannskvalitet til drikke og personlig hygiene distribuert utenom bruk av det ordinære ledningsnett (drikkevannsforskriften § 3).

Slokkevann

Kommunen skal sørge for at den kommunale vannforsyningen fram til tomtegrenser i tettbygde strøk er tilstrekkelig til å dekke brannvesenets behov for slokkevann. I boligstrøk og lignende der spredningsfaren er liten, er det tilstrekkelig at kommunens brannvesen disponerer passende tankbil. I områder som reguleres til virksomhet hvor sprinkling er aktuelt, skal kommunen sørge for at det er tilstrekkelig vannforsyning til å dekke behovet.

Opplysningsplikt til abonnentene

Vannverkseieren skal varsle abonnentene straks ved mistanke om avvik i vannkvaliteten som kan utgjøre en helsefare. Vannverkseieren skal gi råd om hvordan abonnentene skal forholde seg. Dersom vannverkseieren ikke overholder denne opplysningsplikten, kan Mattilsynet informere abonnentene for vannforsyningssystemets regning.

Vannverkseieren skal sikre at abonnentene til enhver tid har tilgang til oppdatert informasjon om drikkevannskvaliteten (drikkevannsforskriften § 23).

Kommunens plikter

Kommunen skal ta drikkevannshensyn når den utarbeider arealdelen av kommuneplanen og reguleringsplaner, samt når den gir tillatelser etter relevant regelverk. Kommunen skal om nødvendig ta initiativ til interkommunalt plansamarbeid for å ivareta drikkevannshensynet der vannforsyningssystemet ligger i flere kommuner.

Kommunen skal i samarbeid med vannverkseieren vurdere behovet for restriksjoner for å beskytte råvannskilder og vanntilsigsområder. Dette gjelder også i forbindelse med planarbeid etter plan- og bygningsloven.

Kommunen skal på bakgrunn av data fra Mattilsynet ha oversikt over samtlige vannforsyningssystemer i kommunen. Kommunen skal ha oversikt over hvor innbyggerne kan finne informasjon om drikkevannskvaliteten (drikkevannsforskriften § 26).

Registrering av vannforsyningssystem (også de små)

I januar 2017 kom en ny drikkevannsforskrift, som satte tydeligere krav til trygt drikkevann også fra små vannforsyningssystem. Kravet om at alle vannforsyningssystemer skal være registrert står i drikkevannsforskriften § 17. Definisjon av hva et vannforsyningssystem er omtalt i drikkevannsforskriften § 3, bokstav k. Alle vannforsyningssystem skulle innen 1. juli 2018 være registrert hos Mattilsynet. Dette gjelder også de som er små, for eksempel en brønn som forsyner to hus med drikkevann. For ytterligere informasjon viser vi til mattilsynet.no.

Mattilsynet har utarbeidet egen informasjon til de minste vannforsyningssystemene.

Kommuner har tilgang til den registrerte informasjonen fra Mattilsynet. Oversikt over den geografiske plasseringen til de ulike vannforsyningssystemene, gir oversikt som for eksempel kan brukes når en kommune legger planer for bruken av arealene rundt brønnen og brønnområdet. Oversikten gjør det mulig for kommuner å vurdere hensyn til drikkevannskildene på et tidlig tidspunkt.

1.7 VANNFORSYNING I GJEMNES KOMMUNE

I Gjemnes kommune er avdeling for vann, avløp og slam organisert under drift som er en underavdeling under areal og drift. Under arbeidet med dette prosjektet var det en konstituert leder av areal og drift.

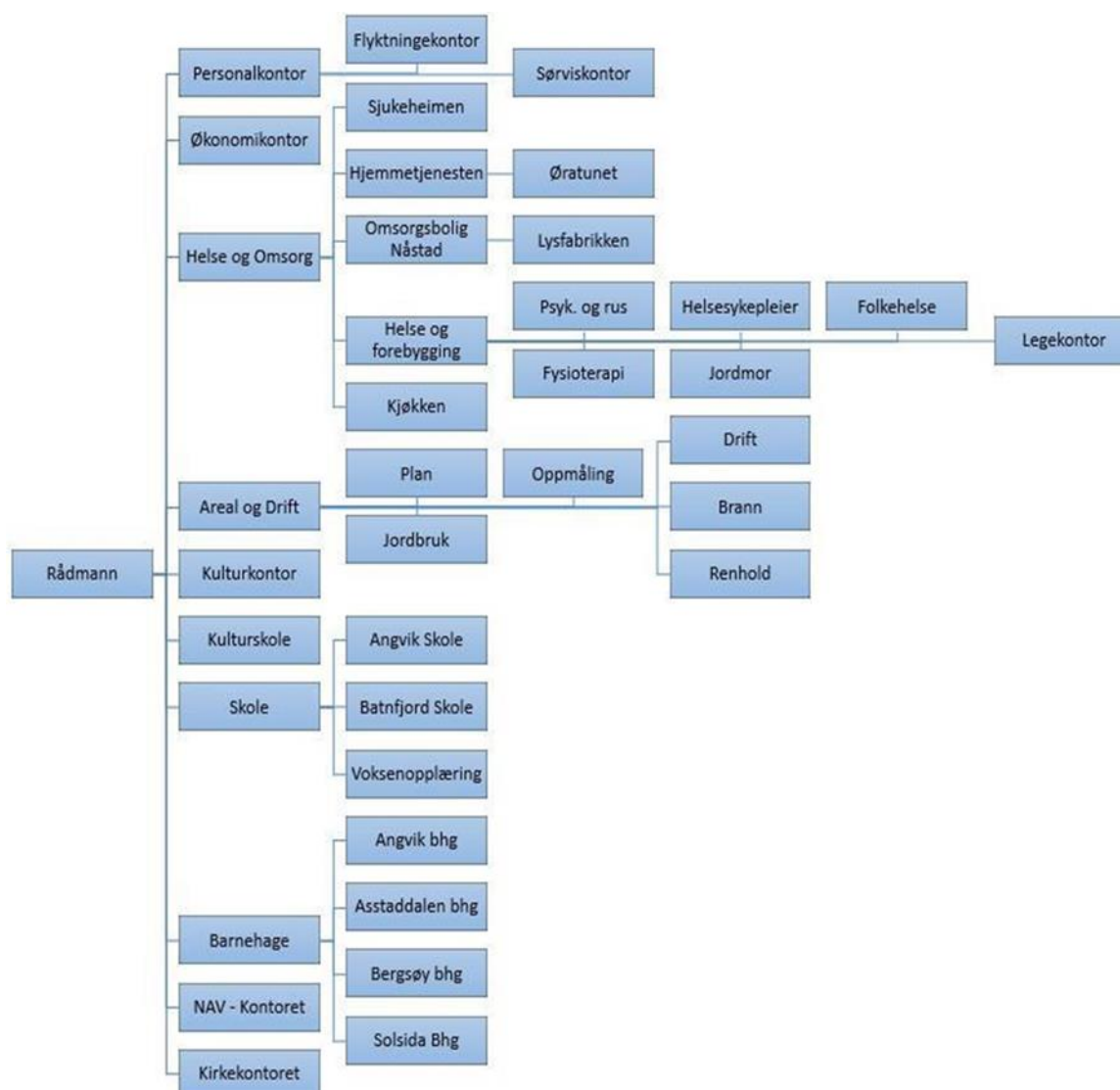
Driftsleder er daglig leder for de kommunale vannverkene. Ansvarer inkluderer utarbeidelse av planer, oversikter og rapporter på området. De siste årene har kommunen prioritert arbeid med avløp. Det er avsatt 80 % stilling fordelt på to ansatte driftsoperatører til å utføre daglig arbeid. Arbeidet omfatter vedlikehold, regelmessig tilsyn og prøvetaking (oppstartsmøte).

Nedenfor vises organisasjonskart over Gjemnes kommune (gjemnes.kommune.no).

Gjemnes kommune

Trygt å leve, godt å bo

Gjemnes kommune v/driftsleder opplyste at kommunen har fire kommunale og syv private vannverk. De kommunale er: Høgset vassverk (140 abonnenter), Søvika vassverk (31 abonnenter), Øre vannverk (20 abonnenter) og Flemma vassverk (95 abonnenter).

De private er Batnfjord vassverk SA (460 abonnenter), Osmarka vassverk AS (150 abonnenter), Torvikbukta vassverk SA (130 abonnenter), Angvik vassverk SA (250 abonnenter), Kvalvåg vann og kraft AS (55 abonnenter), Grønset vassverk, Stokke vassverk (50 abonnenter) (oppstartsmøte, kommunens dokumenter og hjemmeside).

Kommuneplanens samfunnsdel 2020-2032 gir informasjon om status omkring vannforsyning i Gjemnes kommune:

«Vannforekomster, er i større og mindre grad påvirket av utslipp og aktiviteter. Drikkevannskildene i Gjemnes kommune ligger fragmentert og flere er private.

Drikkevannskvalitet og leveranse i kommunen skårer noe lavere enn landsnivå. Vann- og avløpsnettets fornyes systematisk, men ikke tilstrekkelig raskt. Kommunen mangler kartfesting av større deler av ledningsnettets.»

Høgset vassverk

Beredskapsplan for Høgset vassverk 2016 har følgende informasjon om vannverket:

«Høgset Vassverk er fra 1988 og leverer vann til 140 abonnenter/ 300 personer. Vannforbruket overvåkes kontinuerlig av driftskontrollanlegg. Foranledningen til dette anlegget var Høgset Industriområde og Høgset Meieri. Vannet som leveres fra Høgset Vassverk kommer fra Svortåvatnet som har en maksimal dybde på 16 meter. Vannet har tilsig fra myrområder, og fargetallet kan variere til dels mye over tid. Svortåvatnet har en vannkvalitet som må varmebehandles og renses med klor for å kunne tilfredsstillende Folkehelsas normer. Driften av anlegget er avhengig av strøm for drift av renseprosessen. Behandlingsanlegget har reservert nødstrøm aggregat for full drift.»

Driftsoperatørene opplyste at vann førers i rør fra en vannkilde 200 meter over renseanlegget. Trykket på vannet reduseres, vannet fylles opp i et basseng inne i fjellet hvor det blir renses og silet for kvister og andre fremmedelementer. Asplan Viak AS utarbeidet i 2017 en rapport om oppgradering av vannforsyning ved Høgset vassverk. Et alternativ som beskrives er å pumpe ferdig renses vann fra Batnfjord vassverk SA til Høgset vassverk i perioder hvor Høgset vannverk har fargetall over verdien 25.

Kommunens årsmelding 2019 opplyser følgende om Høgset vassverk:

«Det er påvist Koliforme bakterier i 6 av de gjennomførte 26 analysene. E. colie bakterier er påvist i 4 av gjennomført 29 analyser. Når slike forhold inntreffer iverksettes prosedyrer for dette som blant annet innebærer koking av vann som benyttes til matlaging og leveranse fra Batnfjord Vassverk blir om nødvendig iverksatt. Kommunen fikk i 2019 forsyning fra Batnfjord Vassverk SA i 120 døgn som følge av høye fargetall. Kommunen kjøpte 8 640 m³ vann fra Batnfjord Vassverk SA. Høgset vannverk har levert vann til Batnfjord Vassverk SA i 31 døgn. Det er tilkoblet 3 nye abonnenter til Høgset Vassverk.»

Søvika vannverk

Alle analyseresultatene ligger innenfor grenseverdiene for Søvika vannverk. Vannet hentes fra fjellbrønn og pumpes opp i høydebasseng og leveres ut på nettet uten noen form for rensing. Produksjonsanlegget er meget driftssikkert og ingen avbrudd registrert. Produksjon var 2 898 m³. Ingen nye abonnenter tilkoblet (Årsmelding 2019).

Øre vassverk

Beredskapsplan for Øre vassverk 2019 har følgende opplysninger om vannverket:

«Øre Vannverk ble etablert i 1982. Oppkomme ligger på eiendommen. Vannet ledes inn mot 2 stk. inntakskummer med samlet volum ca. 7 m³. Det er beiting av husdyr i nedbørsfeltet. Adkomsten til området er ikke tilrettelagt som turområder. Fra vannkilden føres vannet i rør PVC Ø110 med selvføll til pumpestasjon. Fra pumpestasjonen trykkes vannforsyningen med hydrofortanker. UVanlegget for vannbehandling er installert i pumpestasjonen. Anlegget ble etablert i 1982 med

UV-drift siden år 2000. Anlegget har lokal styring av pumper og UV-aggregat som er tilknyttet sentral driftsovervåking.

«Øre Vannverk forsyner 18 boliger, 3 gårdsbruk, kirke og et viltslakteri til ca.70 personer. Årlig vannproduksjon er ca. 12 000 m³. Bebyggelsen er svært spredt med unntak av Ørlia boligfelt. Vannforbruket overvåkes kontinuerlig av driftskontrollanlegget. Vannverket har ikke lekkasjekontrollsystem og utstyr for lekkasjesøking.»

«Vannkilden har en vannkvalitet som må varmebehandles. Behandlingsanlegget omfatter først rensing med grovfilter med automatisk tilbakespyling, så går vannet gjennom et UV-anlegg. Driften av behandlingsanlegget er avhengig av strøm for drift av renseprosessen. Behandlingsanlegget har reservert nødstrømsaggregat for full drift.»

Kommunens årsmelding 2019 har følgende informasjon om Øre vassverk:

«Alle analyseresultatene ved Øre Vannverk ligger innenfor grenseverdiene. Nytt høydebasseng har bidratt til stabilt vanntrykk og leveranse. Kommunen har hatt noen innkjøringsproblemer med driftsovervåkingen av produksjon og høydebassenget, men dette er forhold som nå er utbedret. Produksjon av vann ved anlegget ligger på 9 655 m³. Det er tilkoblet 2 nye abonnenter.»

Flemma distribusjonsnett

Kommunens årsmelding 2019 har følgende informasjon om Flemma distribusjonsnett:

«Alle analyseresultatene av forbruksvann levert til Flemma distribusjonsnett fra Osmarka Vassverk AS viser god vannkvalitet og ligger innenfor grenseverdiene. Leveransen er driftssikker, og ingen avbrudd er registret siste år. Kommunen kjøpte 17 131 m³ vann fra Osmarka vannverk. Ingen nye abonnenter ble tilkoblet i 2019.»

Mattilsynet gjennomførte tilsyn ved Flemma vannverk og distribusjonsnett i 2019. De opplyser om at Flemma mottar alt drikkevannet fra Osmarka, men har to høydebasseng i vannverket. Bassengene ligger inne i låst hus. Hvert høydebasseng har tett lokk. Bassengene er nylig rengjort. Åpninga var ikke sikret, men det ble satt på netting umiddelbart. Det er alarm og overvåking på vannverket og anlegget kan styres fra pc. Mattilsynet så ikke noen prøvetakingsplan. Kommunen har i 2020 utarbeidet ny prøvetakingsplan for alle de fire kommunale vannverkene. Mattilsynet gav ellers ingen varsel om påpekninger eller vedtak.

1.8 HØRING

Et utkast til rapport ble 3.5.2021 sendt til kommunen på faktasjekk. Endringer etter tilbakemelding ble sendt på høring til rådmann 7.5.2021. Rapport ble gjennomgått i høringsmøte 12.5.2021 der kommunedirektør og driftsleder deltok. Rådmann fant ikke grunnlag for å avgi høringsuttalelse.

2. DRIFT OG VEDLIKEHOLD AV KOMMUNALE VANNVERK

2.1 PROBLEMSTILLING OG REVISJONSKRITERIER

Problemstilling: Drift og vedlikehold av kommunale vannverk

- Hvordan sikrer Gjemnes kommune som vannverkseier at drikkevannet er helsemessig trygt, klart, uten fremmed lukt, smak og farge?

Revisjonskriterier:

- Kommunen skal som vannverkseier utarbeide prøvetakingsplan etter kravene i drikkevannsforskriften.
Prøvetakingsplan skal være oppdatert og følges.
- Kommunen skal som vannverkseier utarbeide vedlikeholdsplan av vannforsyningssystemene etter kravene i drikkevannsforskriften.
Vedlikeholdsplan skal være oppdatert og følges.
- Kommunen skal som vannverkseier sikre at vannforsyningssystemene har tilgang til nødvendig kompetanse og at ansatte har fått nødvendig opplæring i forhold til arbeidsoppgavene.

For ytterligere informasjon om revisjonskriteriene viser vi til vedlegg.

2.2 FUNN

Kommunen har i kommunalteknisk VA norm 2015 bestemmelser om at vannverkene skal drives etter kravene i drikkevannsforskrift og slik at kundene får nok vann, godt vann og en sikker vannforsyning.

Prøvetakingsplan

Mattilsynet hadde i 2019 tilsyn med de kommunale vannverkene i Gjemnes. Det ble gitt pålegg om blant annet å utarbeide prøvetakingsplan.

Kommunen vedtok 18.12.2020 prøvetakingsplan for de fire kommunale vannforsyningssystemene. Planen er utarbeidet av Asplan Viak AS v/ sivilingeniør Gjerstad AS. Driftsleder og driftsoperatør fra Gjemnes kommune deltok i prosjektet.

Planen ble i begynnelsen av januar 2021 sendt til Mattilsynet som aksepterte denne og avsluttet tilsynet.

Prøvetakingsplan inneholder farekartlegging og ROS-analyse. Videre inneholder den prosedyrer for hvordan prøvetakingen skal gjennomføres for å unngå å tilføre bakterier i prøvene. Planen omfatter den rutinemessige kontrollen av råvann og drikkevann. Prøvetakingsplan gir en oversikt over prøvetakingssteder, prøvetakingsfrekvens og når prøvene skal tas, hvilke parametere hver enkelt prøve skal analyseres for og hvilke rutiner som skal følges for prøveuttak, analysevurderinger og rapportering. Prøvene skal tas på faste ukedager og sendes til analysering samme dag innen et fast klokkeslett. Prøvesvar sendes fra laboratoriet til driftsleder og driftsoperatør ved enhet for areal og drift.

Driftsoperatørene opplyser at de følger den oppdaterte prøvetakingsplanen. Ved behov tas det oftere prøver enn det som er fastsatt i prøvetakingsplanen. For eksempel ved avvik på fargetallet. Ved Høgset vassverk er det perioder om høsten at dette skjer. I disse periodene leveres det vann iht avtale fra Batnfjord vassverk.

Ledningsnett

I kommuneplanens samfunnsdel 2020-2032 informeres det om at vann- og avløpsnettet fornyes systematisk, men ikke tilstrekkelig raskt. Kommunen mangler kartfesting av større deler av ledningsnett. Det opplyses at dette i hovedsak relateres til avløpsnett.

I Beredkapsplanen til Høgset vassverk 2016 og Øre vannverk 2019, informeres det om at hovedledningsnett er relativt nytt og er utført i sin helhet i PVC. Vannledninger ligger i egne grøfter og det er liten fare for innsug av kloakk. Overføringsledningene ligger lett tilgjengelig. Alle kummer på overføringsledningen er merket. Deler av ledningsnett krysser dyrket mark med bruk av husdyrgjødsel. Ledningene er gravd ned i jorden på i snitt en meters dybde. Ved driftsavbrudd kan det lekke inn forurenset vann. En del kummer mangler eller har dårlig drenering. Ledningsnett er i hovedsak innmålt i kommunes kartsystem og tilgjengelig via kommunale nettverk.

Vedlikeholdsplan

Driftsoperatørene utfører det jevne vedlikeholdet av vannverkene i kommunen og samarbeider tett med driftsleder. Ved større arbeid leier de inn ekstern hjelp, for eksempel rørlegger. De leier også inn tjenester fra driftsoperatør i Batnfjord vassverk ved behov. Ved akutte hendelser kan det leies inn hjelp til graving fra lokale entreprenører.

Ifølge driftsleder har kommunen utarbeidet vedlikeholdsplan for Høgset vassverk. Planen som er utarbeidet av Asplan Viak AS er fra 2017 og omhandler oppgradering av Høgset vassverk. Denne omfatter en vurdering av hvordan distribusjonssystemet skal vedlikeholdes og fornyes for å hindre at drikkevannet blir forurenset. Planen omfatter ikke tidspunkt for gjennomføring av oppgraderingene.

Driftsoperatørene opplyste om at hovedplan for vannforsyning som er fra 1999 inneholder vedlikeholdsplan for vannverkene. Denne er ikke oppdatert i henhold til endringer i vannverkene og endring av regelverk. Planen er ikke fremvist revisjonen, men vi har mottatt innledende kapittel og innholdsfortegnelse.

Driftsoperatørene opplyser at Høgset vassverk er fra 1988 og er slitt, men at de følger vedlikeholdsplanen og vedlikeholder vannverket. Kommunen opplyser at de ikke utførte større vedlikeholdsarbeid eller investeringer i Høgset vassverk i 2018. Kommunen gjennomførte noe oppgradering og vedlikehold i 2019 og 2020.

Kommunen opplyser at Øre vannverk fikk nytt høydebasseng i 2018 og fikk oppgradert SD anlegg (sentralt driftskontrollanlegg) i 2020. Flemma vassverk fikk nytt SD anlegg i 2018 og Søvika vannverk har ikke hatt noe oppgradering de siste tre årene. Kommunen har ikke utarbeidet vedlikeholdsplan for disse tre kommunale vannverkene.

Kompetanse

Driftsoperatørene har begge 10 års arbeidserfaring innen vann og avløp. De har ikke formell utdanning innen fagområdet, men har gjennomført obligatoriske kurs. Det opplyses at arbeidserfaring og kurs sikrer nødvendig kompetanse.

Kommunen deltar i driftsassistanse sammen med de fleste av kommunene i Romsdal. Samarbeidet tilbyr kurs og kompetanseheving for personer som arbeider innen vann og avløp. Begge

driftsoperatørene har deltatt på slike kurs. De har også godt samarbeid med Batnfjord vassverk SA. De deler erfaringer og ved behov leier de inn tjenester fra driftsoperatør ved dette vannverket.

2.3 REVISORS VURDERINGER OG ANBEFALINGER

Prøvetakingsplan

Vår undersøkelse viser at kommunen har en prøvetakingsplan, som er utarbeidet etter kravene i drikkevannsforskriften. Den er basert på farer som kan oppstå ved prøvetaking. Planen ble vedtatt i slutten av 2020 og følges av driftsoperatørene som er ansvarlige for prøvetakingen.

Ledningsnett

Kommunen opplyser at vann- og avløpsnett fornyes systematisk, men ikke tilstrekkelig raskt. Det opplyses også om at hovedledningsnett er relativt nytt og er utført i sin helhet i PVC. Vannledninger ligger i egne grøfter og det er liten fare for innsug av kloakk. Ledningsnett er i hovedsak innmålt i kommunes kartsystem og tilgjengelig via kommunale nettverk. Ifølge vår informasjon fra kommunen så inngår det ikke noe farer eller skader på ledningsnett som kan føre til forurensing av vannet.

Vedlikeholdsplan

Kommunen skal i henhold til bestemmelser i drikkevannsforskriften utarbeide vedlikeholdsplan for alle de kommunale distribusjonssystemene i kommunen. Planene skal sikre at vannet som leveres til innbyggerne fra disse vannverkene har god kvalitet.

Kommunen har vedlikeholdsplan fra 2017 for ett av de kommunale vannverkene. Planen omfatter ikke tidspunkt for gjennomføring av oppgradering noe som gjør det utfordrende å vurdere hvorvidt kommunen følger denne planen. Vi ser at kommunen har gjennomført oppgradering og vedlikeholdsarbeid i 2019 og 2020.

Hovedplan for vannforsyning

Hovedplan for vannforsyning er fra 1999 og omfatter vedlikeholdsplan for vannverkene. Planen er ikke oppdatert i henhold til endringer ved vannverkene eller i forhold til endret regelverk. Driftsoperatørene opplyste om at de har planen i perm og at den brukes.

Vår vurdering er at det er viktig at planer blir oppdaterte slik at ansatte som arbeider innenfor området kan følge disse uten å måtte foreta en rekke egne vurderinger.

Delrapport C til prøvetakingsplan for drikkevann er utarbeidet av Asplan Viak AS. Rapporten er dater 25.22.2020 og omtaler IK-system, struktur og innhold. Det gis blant annet informasjon om hovedplan vannforsyning knyttet til rammer og inneholde. Det opplyses at:

«De fleste kommuner utarbeider en hovedplan for vannforsyning som kommunedelplan etter plan- og bygningsloven. Gjennom hovedplanen, som bør omfatte hele kommunen uavhengig av vannverkens eierstruktur, kan valg av vannkilder og utbygging av det enkelte anlegg sees i sammenheng med øvrig vannressursforvaltning, ønsket utbyggings- og bosettingsmønster i kommunen og annen teknisk infrastruktur.

Hovedplanen blir dermed et viktig verktøy for å sikre nok vann med god kvalitet og leveringssikkerhet til befolkning og næringsliv i hele kommunen. Ved å koble handlingsprogrammet til kommunens økonomiplan, kan kommunen planlegge en trinnvis forbedring av den kommunale vannforsyningen i tråd med økonomiske muligheter og ønsket gebyrnivå. Hovedplanen vil normalt inneholde en beskrivelse av følgende punkter:

- Vannverk med tilhørende forsyningsområde
- Vannkilder med tilhørende nedbørsfelt/tilsigsområde
- Behov for vannbehandling og beskyttelse av vannkildene
- Eksisterende ledningsnett, høydebasseng, pumpestasjoner og trykkreduksjonsanlegg
- Behov for fornyelse av eksisterende anlegg
- Forsyning av nye utbyggingsområder
- Drift og vedlikehold
- Sikkerhet og beredskap
- Investeringsbehov og gebyrutvikling»

Kompetanse

Vår vurdering er at ansatte har fått nødvendig opplæring i forhold til arbeidsoppgavene. Kommunen sikrer at det er tilgang til annen nødvendig kompetanse ved behov.

REVISORS ANBEFALINGER

- Gjemnes kommune bør utarbeide vedlikeholdsplaner for de kommunale vannverkene i kommunen som ikke har dette.
- Hovedplan for vannforsyning bør oppdateres i henhold til bestemmelser i planstrategi for Gjemnes kommune.

3. INTERNKONTROLL, BEREDSKAP OG FAREHÅNTERING

3.1 PROBLEMSTILLING OG REVISJONSKRITERIER

Problemstilling: Internkontroll, beredskap og farehåndtering

- Har Gjemnes kommune som vannverkseier etablert en betryggende internkontroll ved vannforsyningssystemet med hensyn til vannkvaliteten, og sikrer vannverkseier at denne følges opp, herunder rutiner for beredskap?

Revisjonskriterier:

- Kommunen skal som vannverkseier etablere internkontroll for vannforsyningssystemet, og sikre at den følges opp.
- Kommunen skal som vannverkseier utarbeidet beredskapsplan for vannforsyning. Farekartlegging og farehåndtering skal danne grunnlaget for beredskapsforberedelser.
- Kommunen skal som vannverkseier legge til rette for leveranse av nødvann ved kriser eller katastrofer.
- Kommunen skal sørge for at vannforsyningen dekker brannvesenets behov for slokkevann.

For ytterligere informasjon om revisjonskriteriene viser vi til vedlegg.

3.2 FUNN

Internkontroll

Kommunen har utarbeidet en rekke dokumenter som utgjør internkontrollen ved vannforsyningssystemene:

- **Hovedplan for vannforsyning av 1999** omfatter utfyllende beskrivelser av både de kommunale vannverkene, private vannverkene og samarbeid mellom enkelte av disse. Denne har beskrivelser av hvordan de er organisert, planlagte oppgraderinger, mangler og problem, handlingsplaner. Denne planen er ikke oppdatert.
- **Kommunalteknisk VA norm 2015**. Planen er utarbeidet gjennom et samarbeid mellom kommunene i Romsdal. Omfatter forhåndsgodkjente løsninger på hvordan de kommunaltekniske anleggene skal utformes. Dokumentet har detaljerte beskrivelser og prosedyrer for hvordan de ulike tekniske løsningene skal være. Normen inneholder de tekniske kravene som kommunen har vedtatt for å sikre teknisk kvalitet med hensyn til overordnet mål i planer og rutiner når kommunen skal eie, drive og vedlikeholde VA-anlegg. **Kommunen har egne samarbeidsavtaler** med to private vannverk. Avtalene omhandler hvordan vannforsyning blir organisert ved gjensidig leveranse av vann.
- **Avtale mellom Gjemnes kommune og Batnfjord vassverk SA (skal revideres i 2021)**
- **Avtale mellom Flemma vassverk og Osmarka vassverk (2001)**
- **Prøvetakingsplan 2020** med beskrivelse av hvilke arbeidsrutiner som skal følges ved prøvetaking.
- **Beredskapsplaner 2016 og 2019** for to av vannverkene med retningslinjer for hvilke rutiner som skal følges dersom det oppstår avvik. Beredskapsplanene inneholder beskrivelser av hvordan ansvar og myndighet er plassert ved avvikende forhold fra normal drift som krever tiltak, ved trusler og sabotasje og ved brann og eksplosjon.
- **Vedlikeholdsplan** finnes i oppgraderingsplan for et av vannverkene. Har beskrivelser av hvilke vedlikeholdsrutiner som skal følges for å hindre avvik.
- **Vedlikeholdsplan** finnes også i hovedplan for vannforsyning 1999.
- **Risiko og sårbarhetsanalyse (ROS) 2017** for Gjemnes kommune – opplyser om at det er utarbeidet egne ROS analyser og beredskapsplaner for de kommunale vannverkene
- **FTV (Forvaltning, Drift og Vedlikehold)**, digital plattform der planlagt arbeid legges inn, og utført arbeid og eventuelle avvik dokumenteres.

Beredskapsplan

Kommunen har en overordnet beredskapsplan.

Gjemnes kommune har i risiko- og sårbarhetsanalyse fra 2017 gjennomført beredskapsforberedelser. Dette er blant annet gjort for å være forberedt til å levere tilstrekkelige mengder med vann under kriser eller katastrofer. I risiko- og sårbarhetsanalyse for Gjemnes kommune opplyses det at: «Det er utarbeidet egne ROS-analyser og beredskapsplaner for vassverka i kommunen».

Det er utarbeidet en beredskapsplan for Høgset vassverk (2016) og beredskapsplan for Øre vannverk (2019). Beredskapsplanene har handlingsplaner for de ulike beredskapssituasjoner som sannsynlig kan oppstå. Kommunen har ikke utarbeidet beredskapsplaner for Søvika vassverk og Flemma distribusjonsnett, men har planer om å gjøre det i løpet av 2021.

Driftsoperatørene opplyser at beredskapsplanene for Høgset vassverk og Øre vannverk gir et godt grunnlag for å forebygge uønskede hendelser.

Beredskap for vannforsyning ved kriser er omtalt i kommunens ROS analyse. Kommunen har tanker på 1000 liter som kan settes ut der beboere ikke har vann. De kan også benytte tankbil for utkjøring av vann. Kommunen hjelper innbyggere som i perioder ikke har vann fra egen brønn. Det er noen få tilfeller av brønner som fryser eller går tom.

Kommunen har en samarbeidsavtale med det private Batnfjord vassverk om forsyning av drikkevann ved samfunnskritiske situasjoner. Gjemnes kommune og Batnfjord vassverk skal bistå hverandre med utstyr, personell m.m. for å sikre at begge parters abonnenter får vann ved uforutsette kritiske hendelser. Sårbare abonnenter skal prioriteres.

I tillegg til ordinært driftsutstyr, verktøy, delelager m.m. skal strømaggregat (eies av Gjemnes kommune) og mobil trykkforsterkingspumpe (eies av Batnfjord vassverk) være prioritert for bruk ved kriser i vannforsyningen.

Driftsoperatørene opplyste om at vannverkene er sikret for uvedkommende. Høgset vassverk er i en låst fjellhall. Øre vannverk har tilhørende brønnhus som er låst med systemlås. Ellers er det satt opp gjerder rundt pumpestasjonene.

Driftsleder opplyser om at kommunen har prosedyrer som skal gjennomføres hvis prøveresultater viser E. coli bakterier. Kommuneledelsen og kommunelegen varsles. Befolkningen varsles gjennom varslingsapp. Det innføres kokepåbud. Det skjer sjeldent, men det var ett tilfelle i 2020.

Beredskapsøvelser

De skal også utarbeide plan for beredskapsøvelser. I beredskapsplan for Høgset vassverk og Øre vannverk er det bestemmelser om øvelser. Det opplyses i kapittel 5.3 at:

«Det avholdes i juni måned hvert år beredskapsøvelse. Øvelsene omfatter en teoretisk gjennomgang. Driftsinstruksen for vannverket har opplegg for funksjonstesting og kontroll av utstyr. Dette opplegget vil i stor grad dekke behovet for praktiske øvinger.

Deltagere er personell i henhold til varslingsplan. Driftsleder forbereder og koordinerer øvelsen».

Kommunen har ut over dette ikke fremvist plan for dette eller dokumentert at øvelser er gjennomført. I intervju fremkom det at driftsoperatørene ikke har vært med på beredskapsøvelser som angår vannforsyning. Generell informasjon om beredskapsøvelse og hyppigheten av denne er beskrevet i dokument IK-system, struktur og innhold datert 25.11.2020. Det opplyses at øvelser skal gjennomføres i henhold til dette. Det går fram av dokumentet at ulike øvelser skal gjennomføres hvert år eller annet hvert år.

Leveringssikkerhet (nødvann)

I Risiko- og sårbarhetsanalyse for Gjemnes kommune 2017 blir det vurdert som mindre sannsynlig at de vil få problemer med vannforsyningen ved kriser eller katastrofer.

Beredskapsplan for Høgset vassverk 2016 omtaler krisevannforsyning. Det skrives at hele distribusjonsanlegget utenom Høgset kai kan forsynes fra Batnfjord vassverk. Det kan også brukes vanntanker for utplassering ved utfall av drikkevannsforsyning. Disse må da utplasseres, og fylles

med rent vann. Ved bruk av krisevannskilde kan Høgset vassverk kjøre urensset vann ut på fordelingsnettet til bruk for alt annet enn drikkevann. Etter en slik kjøring vil det bli nødvendig med kloring av alt ledningsnett. Ved bruk av krisevannskilde kan man også bruke kommunens brannbiler eller kjøre ut vanntanker.

Beredskapsplan for Øre vannverk omtaler også krisevannforsyning. Det skrives at det kan brukes vanntanker som de har på lager, for utplassering ved drikkevannsforsyningen. De må fylles med rent vann før utkjøring. Ved bruk av urensset krisevann kan det kjøres ut av kommunens brannbiler eller kjøres ut i vanntanker.

Driftsoperatørene opplyste om at kommunen har tre 1000 liters tanker, plastdunker, med nødvann. De kan også levere vann fra tankbil. Ellers har de bidratt med å kjøre ut nødvann til innbyggere som i korte perioder ikke får vann fra egen brønn.

Slokkevann

I risiko- og sårbarhetsanalyse for Gjemnes kommune 2017 opplyses det at:

«Gjemnes kommune har eget brannvesen. Hoved brannstasjonen ligger på Batnfjordsøra og bistasjoner i Angvik. Med denne dimensjoneringen når vi alle områder i kommunen innen 30 minutt. Utrykkingstida for brannvesenet er mindre enn 10 min. til Gjemnes sjukeheim. Kommunen har god slokkevannkapasitet over alt der det er framkommelig med kjøretøy. Brannstasjonen på Batnfjordsøra har et hovedkjøretøy med en 7000 liters vanntank og en 200 liters skumtank. Bil nr. 2 har en vanntank på 2750 liter. Angvik har en bil med 2400 liter. Om brannvesenet trenger mere kapasitet, kan dette rekvireres fra Molde og Kristiansund.»

Kommunen har inngått et brannvernssamarbeid med Nordmøre og Romsdal brann og redning IKS (NORBR). Det er et brannvernssamarbeid der kommunene Tingvoll, Gjemnes, Sunndal, Rauma, Aukra og Molde deltar. NORBR ble satt i drift 1.1.2020 og har hovedkontor ved brannstasjonen i Molde.

Driftsleder opplyste om at kommunen har ansvar for slokkevann. Slokkevann kan hentes fra ledningsnettet. Overfor de private vannverkene tar kommunen nødvendige avklaringer. Kommunen tar kostnaden med å sikre slokkevann.

Driftsoperatørene opplyste om at kommunen har flere brannstendere (brannhydranter) på flere sentrale steder, hvor brannbilene kan koble seg på og hente vann ved behov. Kommunen har dekket utgiftene til brannstendere ved private vannverk.

Gjemnes kommune (GK) har samarbeidsavtale med Batnfjord vassverk (BV) om slokkevann som blant annet sier:

«Brannberedskap er kommunalt ansvar.

Batnfjord Vassverk SA sitt ansvar er å levere drikkevann til sine medlemmer i tråd med egne vedtekter.

Samarbeid om slokkevann skal skje slik:

- I daglig drift og ved øvelser, plikter brannvesenet å følge BV sine pålegg for å unngå uheldige hendelser i anlegget, f.eks. trykk støt / trykkfall, farget vann o.l.
- Ved brann i dekningsområdet skal brannvesenet, i den grad det er mulig ut fra situasjonen, ta hensyn til BV sin drift og leveringsevne til abonnentene.

- Ved bruk av store vannmengder og / eller innsats over lang tid, skal brannvesenet varsle berørte vannverk. I den videre innsats skal brannvesenet og vannverkene samarbeide om forvaltningen av vannforsyningen til slukking og levering til abonnenter.
- Dersom GK pålegger BV tiltak for å oppnå ønsket tilgang på slokkevann, (i planer eller ved å gjøre endringer eksisterende anlegg), skal dette bekostes av GK.
- Det opprettes prosedyre for brannvesenets bruk av vann fra vannverkene.
- GK betaler ikke for brannvesenets bruk av vann til slukking og øvelser.»

3.3 REVISORS VURDERINGER OG ANBEFALINGER

Internkontroll

Vår vurdering er at Gjemnes kommune har etablert en internkontroll for de kommunale vannforsyningssystemene. De har skriftlige dokumenter som beskriver hvor ansvar og myndighet er plassert, de har beskrivelser av arbeidsrutiner, de har registreringer digitalt som viser at rutiner fungerer, de har rutiner som skal følges dersom det oppstår avvik og de har rutiner for hva som skal gjøres for å hindre avvik. Noen av dokumentene er ikke oppdatert de siste årene.

Det er viktig at planer og rutiner oppdateres. Hovedplan for vannforsyning er fra 1999 og er ikke oppdatert. Siden 1999 har det skjedd utbygginger og endringer i de kommunale og private vannverkene. Kommunen vil få en samlet oppdatert oversikt over vannverkene når hovedplan for vann oppdateres. Regelverket om vannkvalitet er også blitt oppdatert og tydeligere de siste årene. Eldre rutiner må oppdateres i forhold til dette.

Beredskapsplan

Kommunen har beredskapsplan for Høgset vassverk fra 2016 og beredskapsplan for Øre vannverk fra 2019. Beredskapsplanene har handlingsplaner for de ulike beredskapssituasjoner som mest sannsynlig kan oppstå. Det fremkommer ikke av beredskapsplanene hvor ofte de skal oppdateres.

Kommunen har ikke utarbeidet beredskapsplaner for Søvika vassverk og Flemma vassverk.

Kommunen har en overordnet beredskapsplan.

Beredskapsplan for hvert av vannverkene som leverer mer enn 10 m³ vann per døgn skal inngå i overordnet beredskapsplan. Tre av de fire kommunale vannverkene leverer mer enn 10 m³ drikkevann per døgn. Det er da krav til at vannverkseier skal utarbeide beredskapsplan.

De skal også utarbeide plan for beredskapsøvelser. I beredskapsplan for Høgset vassverk og Øre vannverk er det bestemmelser om øvelser. Kommunen har ut over dette ikke fremvist at det er utarbeidet plan for dette og at øvelser er gjennomført. I intervju fremkom det at driftsoperatørene ikke har vært med på beredskapsøvelser som angår vannforsyning. Generell informasjon om beredskapsøvelse og hyppigheten av denne er beskrevet i dokument IK-system, struktur og innhold datert 25.11.2020. Det opplyses at øvelser skal gjennomføres i henhold til dette. Det går fram av dokumentet at ulike øvelser skal gjennomføres hvert år eller annet hvert år. Dokumentet angir ikke når beredskapsøvelser skal gjennomføres ved vannverkene.

Leveringssikkerhet (nødvann)

Etter vår vurdering har kommunen forberedt seg med tanke på levering av nødvann. De har plan for nødvann og krisevann for innbyggerne i kommunen.

Slokkevann

Kommunen har opplyst om at de har flere brannhydranter på flere sentrale steder, hvor brannbiler kan koble seg på. Kommunen har gjort avtaler med private vannverk.

I kommunens risiko- og sårbarhetsanalyse 2017 opplyses det om at kommune har god slokkevannkapasitet over alt der det er fremkommelig med kjøretøy. Videre at hovedbrannstasjon ligger på Batnfjordsøra, bistasjoner i Angvik. Videre at de på den måten når alle områder i kommunen innen 30 minutt.

Kommunen har inngått et brannvernsamarbeid med Nordmøre og Romsdal brann og redning IKS (NORBR), som ble satt i drift 1.1.2020 og har hovedkontor ved brannstasjonen i Molde. ROS er ikke oppdatert i henhold til dette. Vi vurderer det som viktig at kommunen har oppdateres oversikter over hvilke avtaler de nå har innen slokkevann.

I forhold til de opplysninger vi har fra kommunen så vurderer vi det som at kommunen har gjort nødvendige tiltak for å kunne dekke brannvesenets behov for slokkevann.

REVISORS ANBEFALINGER

- Gjemnes kommune bør utarbeide beredskapsplan for kommunale vannverk, som produserer over 10 m³ vann per døgn, som ikke har dette.
- Gjemnes kommune bør utarbeide plan for beredskapsøvelser ved de kommunale vannverkene som ikke har dette, og sikre at de ansatte gjennomfører beredskapsøvelser.

4. VANNFORSYNING OG OPPFØLGING AV ABONNENTENE**4.1 PROBLEMSTILLING OG REVISJONSKRITERIER****Problemstilling: Vannforsyning og oppfølging av abonnentene**

- Hvordan påser Gjemnes kommune at forsyning av drikkevann vurderes og følges opp?

Revisjonskriterier:

- Kommunen skal sikre at abonnentene til enhver tid har tilgang til oppdatert informasjon om drikkevannskvaliteten i kommunen.
- Kommunen skal straks varsle abonnentene samme dag, ved mistanke om at drikkevannet kan være helsefarlig. Kommunen skal ikke vente til analyseresultatet er klart.
- Ved avvik skal kommunen gi abonnentene råd om hvordan de skal forholde seg til vannet. Om det må kokes eller hvor de kan få tak i trygt drikkevann.

For ytterligere informasjon om revisjonskriteriene viser vi til vedlegg.

4.2 FUNN**TILGANG TIL OPPDATERT INFORMASJON OM DRIKKEVANNSKVALITETEN**

- Kommunen skal sikre at abonnentene til enhver tid har tilgang til oppdatert informasjon om drikkevannskvaliteten i kommunen.

Gjemnes kommune har en prøvetakingsplan for drikkevann som gjelder for de kommunale vannverkene. Planen er datert 18.12.2020 og er utarbeidet av Asplan Viak AS v/ sivilingeniør Gjerstad AS.

Planen omtaler i kapittel 6 rapportering av analysedata. Det opplyses at analysene fortløpende legges over i et regneark som gir grunnlag for rask sammenstilling, rapportering og presentasjon av vannkvalitetsdata til eget bruk, og til oppfyllelse av følgende opplysningspliktige tiltak etter drikkevannsforskriften:

- 1) Vannverkseier skal sikre at abonnentene til enhver tid har tilgang til oppdatert informasjon om drikkevannskvaliteten.
- 2) Årlig rapportering til MATS. (forklaring se under)

Gjemnes kommune gir på sin hjemmeside informasjon om vann og vannkvalitet under fanen: Tekniske tjenester/ Vann, avløp og slam. Prøvetakingsrapporter for februar, mars og april 2021 er tilgjengelig for de fire kommunale vannverkene (nedlastet 28.4.2021).

Mattilsynet har et eget register der vannverket en gang i året rapporterer inn alle analyseresultater etter vannprøveplanen (MATS). Fristen for innrapportering er 15. februar. Kommunen har brukeradgang til nettsiden og gjennom dette tilgang til innrapporterte tall fra de ulike vannverkene.

Det opplyses at rapport fra de kommunale vannverkene ble sendt til MATS innen fristen 15.2.2021. Videre opplyses det at kommunen er kjent med og benytter opplysningene som kan hentes fra MATS.

Gjemnes kommune har i e-post datert 27.1.2021 søkt om redusert omfang av antall drikkevannsprøver: «Gjemnes kommune søker med dette om redusert omfang av antall drikkevannsprøver, se farekartlegging, ref. sak 2019/246034».

I intervju opplyses det at driftsoperatørene i de kommunale vannverkene tar prøver av drikkevannet i henhold til prøvetakingsplan. Prøvene sendes til Sintef Norlab (tidligere Kystlab), som analyserer prøvene.

I intervju ble det opplyst at det ikke gis informasjon om prøveresultatene til publikum, men at dette skal vurderes nærmere. Informasjon om prøveresultater fra de kommunale vannverkene er våren 2021 tilgjengelig på kommunens hjemmeside.

VARSLING TIL ABONNENTENE VED MISTANKE OM HELSEFARLIG DRIKKEVANN

- Kommunen skal straks varsle abonnentene samme dag, ved mistanke om at drikkevannet kan være helsefarlig. Kommunen skal ikke vente til analyseresultatet er klart.

Prøvetakingsplan for drikkevann omtaler i kapittel 5.3 varslingsrutiner. Det opplyses at drikkevannsforskriften §§ 23 og 24 krever at Mattilsynet og vannverkets abonnenter straks skal varsles ved overskridelser av grenseverdier eller tiltaksgrenser for analyseparametere som kan utgjøre en helsefare. Rutiner for varslings i kommunens IK-system skal følges. Det opplyses at rutiner for varslings som beskrevet i prøvingsplan ikke er iverksatt enda. Inn til videre benyttes tiltakskort i

den overordnede ROS-analyse. Varsling til publikum, varslingssystem og ansvar er også beskrevet i beredskapsplan for Høgset vassverk og Øre vannverk.

Kommunen skal i tillegg varsle Mattilsynet ved hendelser som utgjør fare. Opplysningsplikten til Mattilsynet er også beskrevet i beredskapsplan for Høgset vassverk og Øre vannverk. I samtaler kommer det frem at meldingsplikten er kjent og vil bli etterlevd når slike hendelser oppstår. Det er opplyst at det var ett tilfelle i 2020.

I samtaler opplyses det at kommunen har rutiner for hvordan kommunikasjon utad skal gjennomføres og hvem som skal gjøre hva. Abonentene skal varsles fortløpende ved avvik eller hendelser som kan føre til helsefare.

Hvis analysene som Sintef Norlab gjennomfører viser at drikkevannet er helsefarlig og ikke kan drikkes tar de kontakt med driftsleder og vakttelefon for de kommunale vannverkene i Gjemnes kommune. Driftsleder eller den som betjener vakttelefonen utarbeider kort melding, går inn på et digitalt kart og merker av hvilke abonnenter som skal ha meldingen. Meldingen sendes som SMS direkte til de avmerkede abonnentene. Det opplyses at dette fungerer greit for de kommunale vannverkene.

Enkelte vannverk har perioder der vannkvaliteten kan være dårlig. Høgset vassverk har hendelser hver høst med utfordringer med avvik i fargetall. For å løse dette problemet er det inngått avtale med Batnfjord vassverk om å levere trygt drikkevann. Det er lagt til rette for dette ved etablering av målekum. Partene i avtalen skal fungere som leverandør av reservevann for hverandre ved uforutsette og uønskede hendelser. Det opplyses at abonnentene ikke varsles når situasjonen fører til at vann leveres fra Batnfjord vassverk.

Kommunen har varierende kunnskap om hvordan de private vannverkene har planlagt varsling til sine abonnenter. Kommunen har noe informasjon om varsling og varslingsrutiner hos de to private vannverkene som kommunen har samarbeidsavtaler med.

Revisjonen var i kontakt med daglige ledere i de fire største private vannverkene for å få deres vurdering av samarbeid med kommunen og kunnskapen kommunen har om de private vannverkene. Ved avvik varsles abonnentene ved SMS. Ett av de private vannverk har hjemmeside der aktuell informasjon kan legges ut.

RÅD TIL ABONNENTENE NÅR VANNET HAR KVALITETSAVVIK

- Ved avvik skal kommunen gi abonnentene råd om hvordan de skal forholdet seg til vannet. Om det må kokes eller hvor de kan få tak i trygt drikkevann.

Prøvetakingsplan for drikkevann har i kapittel 5.1 bestemmelser for avviksbehandling. Ved påvisning av ikke tilfredsstillende prøver skal årsaken klarlegges og korrigerende tiltak iverksettes. Dette ansvaret er lagt til driftsleder. Avvik skal rapporteres og følges opp i henhold til vannverkets internkontrollsystem.

Det opplyses at det ikke er utarbeidet konkrete handlingsplaner som skal følges, da avvik fra normal vannkvalitet kan relateres til en rekke ulike situasjoner og til dels komplekse årsakssammenhenger. I

beredskapsplanene for Høgset vassverk og Øre vannverk gis det i kapittel 5.2 eksempler på varslingsmåter avhengig av årsak og omfang.

Kommunen skal gi abonnentene råd om hvordan de skal forholde seg til vann ved kvalitetsavvik. Mattilsynet har i veileder til drikkevannsforskriften oppstilt noen eksempler på aktuelle råd:

- Å koke vannet
- hvor de kan få tak i trygt drikkevann
- hvor lang tid det tar før drikkevannet er i orden igjen

Meldingen som sendes når prøver viser at drikkevannskvaliteten kan være helseskadelig inneholder ved behov råd til abonnentene. Råd kan være at drikkevann i en begrenset periode bør kokes. Dette opplyses å være praksis. De vi har vært i kontakt med kjenner ikke til at det finnes noen skrevne prosedyrer om dette.

Enkelte vannverk har avtalen om levering av reservevann for hverandre ved uforutsette og uønskede hendelser. I tillegg kan partene levere vann til hverandre etter evne, for å ta hånd om driftsmessige og kvalitetsmessige forhold. Der det er lagt til rette for dette kan man i løpet av kort tid få levert vann fra annet vannverk til sine abonnenter.

Revisjonen var i kontakt med daglige ledere i de fire største private vannverkene for å få deres vurdering av samarbeid med kommunen og kunnskapen kommunen har om de private vannverkene. De private vannverkene tar prøver i henhold til egne prøvetakingsplaner. De har varslingsrutiner der abonnentene varsles gjennom SMS. Enkelte vannverk har i tillegg andre varslingsrutiner som informasjon på hjemmeside, varsling i e-post og oppslag på tavle i lokalbutikk.

Kommunen får ikke egne meldinger hvis private vannverk sender ut varsel til sine abonnenter. Melding går til kommunen som abonnent (barnehage, skole etc).

4.3 REVISORS VURDERINGER OG ANBEFALING

En forutsetning for å kunne gi god og trygg informasjon om vannkvalitet til abonnenter er at kommunen:

- Gjennomfører og har oversikt over prøveresultater
- Kunnskap om og mulighet til å nå aktuelle abonnenter

Kommunen har prosedyrer for hvilke tiltak som skal iverksettes hvis prøveresultater viser at vannet kan være helsefarlig. Mattilsynet varsles. Befolkningen varsles gjennom varslingsapp. Det innføres kokepåbud. I tillegg skal kommuneledelsen og kommunelegen varsles. Det opplyses at slike hendelser skjer sjeldent, men det var ett tilfelle i 2020.

Det opplyses at kommunen har et godt samarbeid med de private vannverk som brukes som reservevannkilder til kommunale vannverk og visa versa. Det er lite samarbeid og kunnskap i kommunen om de private vannverkene der det ikke er slik kontakt.

- [Kommunen skal sikre at abonnentene til enhver tid har tilgang til oppdatert informasjon om drikkevannskvaliteten i kommunen.](#)

Revisjonskriteriet omhandler tilgjengeligheten til informasjon om drikkevannskvaliteten.

På kommunens hjemmeside er det informasjon om vann, avløp og slam. Det gis kontaktinformasjon til driftsleder areal og drift med telefon og e-post. Det er kort informasjon om vannverk under overskriften hvilke vannverk de har i kommunen. Det opplyses at:

«Gjemnes kommune har flere vannverk. Høgset, Søvika og Øra er kommunale vannverk. I tillegg er det flere private vannverk i kommunen».

Kommunen kan med fordel legge inn noe mer informasjon om vannkvalitet og vannverk. Dette gjelder også kort informasjon om de private vannverkene og kontaktinformasjon til disse.

Det tas jevnlig prøver fra faste og på varierende lokasjoner i kommunen. Testingen skal gi oversikt over og sikre at abonnentene får drikkevann av god kvalitet. Prøvene sendes til et laboratorium som foretar tester og gir tilbakemelding til den enkelte vannverkseier.

Kommunen publiserer fra våren 2021 resultatene for sine vannprøver på sine hjemmesider. Resultatene kunngjøres i form av brev fra laboratorium og gir ingen forklaringer. Informasjon om de ulike testene og testresultater er tilgjengelig på Mattilsynet sine sider. Kommunen kan på sin hjemmeside med fordel legge inn noe forklarende tekst eller vise til ytterligere informasjon på mattilsynet.no.

Gjemnes kommune har i e-post datert 27.1.2021 søkt om redusert omfang av antall drikkevannsprøver. Mattilsynet har i brev datert 28.1.2021 akseptert dette. Kommunen har ikke informasjon om dette på sine hjemmesider eller informert aktuelle abonnenter om dette.

Revisor vurderer kriteriet til å være delvis oppfylt. Dette begrunnes med at det finnes offentlig tilgjengelig informasjon på kommunen sine hjemmesider. Informasjonen kan med fordel i større grad forklares og gjennom dette tilpasses publikum.

- Kommunen skal straks varsle abonnentene samme dag, ved mistanke om at drikkevannet kan være helsefarlig. Kommunen skal ikke vente til analyseresultatet er klart.

Våre undersøkelser viser at det ved avvik i prøvesvar tas kontakt med kommunens driftsleder og vakttelefon. I disse tilfellene vil det med en gang bli tatt nye prøver som kjøres til laboratoriet for ny testing. Ut fra type avvik vil det bli vurdert om abonnentene skal varsles. Kommunen kan gi SMS varsling til alle abonnentene med kort informasjon om avviket og hvordan abonnenten må følge dette opp.

- Ved avvik skal kommunen gi abonnentene råd om hvordan de skal forholdet seg til vannet. Om det må kokes eller hvor de kan få tak i trygt drikkevann.

Kommunen har prosedyrer for hvilke tiltak som skal iverksettes hvis prøveresultater viser at vannet kan være helsefarlig. Abonnentene varsles gjennom SMS, og det gis råd om hvordan den enkelte må følge dette opp. Normalt vil det opplyst at det innføres kokepåbud. Kommunen har tanker som kan plasseres ut med nødvann. Der dette er aktuelt vil det bli informert om dette.

Folkehelseinstituttet har lagt ut råd om kokevarsel ved forurensning av drikkevann på sine nettsider. Det kan også søkes råd hos Mattilsynets lokale avdeling og hos kommunelegen. Informasjon om eller lenke til mattilsynet.no kan med fordel gjøres tilgjengelig på kommunes hjemmeside.

Hvis varslingsplikten ikke overholdes kan Mattilsynet gi informasjon til abonnentene for vannverkseiers regning. Dette understreker hvor viktig det er å varsle abonnentene ved avvik.

REVISORS ANBEFALING

- Gjemnes kommune kan med fordel gi mer målrettet informasjon om drikkevann, drikkevannskvalitet, prøvetaking, prøveresultater og informasjon om at kommunen har fått innvilget søknad om redusert antall drikkevannsprøver.

5. BESKYTTELSE AV RÅVANNSKILDER

5.1 PROBLEMSTILLING OG REVISJONSKRITERIER

Problemstilling: Beskyttelse av råvannskilder

- Hvordan ivaretar Gjemnes kommune sitt ansvar for, i samarbeid med de andre vannverkseierne, å vurdere behovet for restriksjoner for å beskytte råvannskilder og vanntilsigsområder?

Revisjonskriterium:

- Kommunen skal ta drikkevannshensyn og beskytte råvannskilder, når de utarbeider arealdelen av kommuneplanen og reguleringsplaner. Uavhengig om vannforsyningssystemet er kommunalt eller privat.

For ytterligere informasjon om revisjonskriteriene viser vi til vedlegg.

5.2 FUNN

De to driftsoperatørene utfører daglig arbeid ved de kommunale vannverkene. Arbeidet omfatter vedlikehold, regelmessig tilsyn og prøvetaking. De får ved behov hjelp fra vaktmestertjenesten.

Driftsoperatørene opplyser at de er lite involvert i arbeidet med råvannskilder og vanntilsigsområder. De gjennomfører et par ganger i året visuell kontroll for å avdekke om det ligger fremmedlegemer (kadaver) i vannkildene til de kommunale vannverkene.

Beskyttelse av råvannskilder og vanntilsigsområder omtales i en rekke styrende dokumenter.

Kommuneplanens arealdel 2019-2031

Gjemnes kommunestyre vedtok i møte 3.9.2019, i sak 5/2019, arealdelen til ny gjeldende kommuneplan 2019-2031. Vedtaket viser til planbestemmelser, planbeskrivelse og plankart. Dokumentene omtaler drikkevannshensyn og har bestemmelser om beskyttelse av råvannskilder. Plankart viser hensynssoner (PBL § 1-8) og sikringszone for nedslagsfelt drikkevann H110

Planbestemmelser

...

§ 6 Hensynssoner jf. PBL § 11-8§ 6.1 Nedslagsfelt for drikkevann – H110 (PBL § 11-8 bokstav a)

Innenfor områder angitt som hensynssone H110 – Sikringssone nedslagsfelt drikkevann gjelder følgende bestemmelser: Tiltak etter PBL § 1-6 er ikke tillatt. Tilrettelegging for allmenn ferdsel og friluftsliv som ikke medfører fare for forurensning av vannkilden, kan tillates.

Planbeskrivelse

...

4.7.3 Drikkevann

Godkjente drikkevasskilder er vist med eget underformål. For klausulerte landområder omkring godkjente vannkilder vises til hensynssone for nedbørsfelt § 11-8 tredje ledd bokstav a) med bestemmelser § 11-11 nr. 3 og 5.

4.8 Hensynssoner (PBL § 11-8)Bokstav a)Nedslagsfelt for drikkevann H110

Dette omfatter sikringssoner for drikkevasskilder, både kommunale og private vassverk:

H110-1 Høgset vassverk,	Svortåvatnet	kommunalt
H110-2 Batnfjord vassverk,	Astadvatnet	privat
H110-3 Torvik vassverk,	Myrdøla	privat
H110-4 Osmarka vassverk,	Fiskvatnet – Fiskvasselva	privat
H110-5 Angvik vassverk,	grunnvannsbrønner	privat
H110-6 Kvalvaag vann og kraft AS,	Kvalvågelva	privat
H110-7 Øre vassverk,	grunnvannsinntak	kommunalt
H110-8 Søvik vassverk,	fjellbrønner	kommunalt

Plankart

Hensynssoner (PBL2008 § 1-8),

Sikringssone – Nedslagsfelt drikkevann H110

Kommuneplanens samfunnsdel 2020-2032

Drikkevann og vannforvaltning omtales i kommuneplanens samfunnsdel 2020-2032 under overskriftene klima og miljø og vannforvaltning.

Klima og miljø

Med miljømessig bærekraft menes å sikre det naturlige livsgrunnlaget vårt. Vi skal ha tilgang på trygt drikkevann, og våre utslipp skal ikke forurense. Klimaendringene må stanses, og vi må tilpasse oss de endringene vi ikke kan unngå. Livet i havet og livet på land må forvaltes bærekraftig, og tap av naturmangfold må stanses.

...

Vannforvaltning

EUs rammedirektiv for vann (Vanndirektivet) er iverksatt i Norge gjennom Vannforskriften.

Vannforskriften omfatter alt overflatevann (elver, innsjøer, kystvann), grunnvann, drikkevann og

beskytta områder der vann er et viktig element for beskyttelsen. Den overordnede målsetningen er at alle vannforekomster skal oppnå "god" eller "svært god" miljøtilstand innen en fastsatt frist. Kartlegging av miljøtilstand og påvirkningskilder er en forutsetning for god forvaltning.

Hovedplan for vannforsyning

Gjemnes kommunen har en hovedplan for vannforsyning som er utarbeidet av Asplan Viak AS i 1999. Det opplyses at planen ikke er oppdatert iht senere endringer i regelverk og/ eller planforutsetninger. Planen er omfattende og driftsoperatørene opplyses at den ennå brukes som oppslagsverk. Planen skal iht planstrategi rulleres.

Planstrategi

Vann og vannkvalitet omtales i planstrategi 2019-2023 under overskriften miljø. Det opplyses at hovedplan for vannforsyning ble vedtatt i 1999 og det bestemmes at planen skal rulleres i 2022.

Handlingsplan for vannforsyning

Det opplyses at gjeldende hovedplan vannforsyning (1999) legges til grunn for gjennomføring av tiltak. Handlingsplan legges frem i økonomiplan og årsbudsjett.

Registrering av vannforsyningssystem (også de små)

I januar 2017 kom en ny drikkevannsforskrift, som satte tydeligere krav til trygt drikkevann også fra små vannforsyningssystemer. Kravet om at alle vannforsyningssystemer skal være registrert står i drikkevannsforskriften § 17. Definisjon av hva et vannforsyningssystem er omtalt i drikkevannsforskriften § 3, bokstav k. Alle vannforsyningssystem skulle innen 1. juli 2018 være registrert hos Mattilsynet. Dette gjelder også de som er små, for eksempel en brønn som forsyner to hus med drikkevann.

Mattilsynet har utarbeidet egen informasjon til de minste vannforsyningssystemene.

Kommuner har tilgang til den registrerte informasjonen fra Mattilsynet. Oversikt over den geografiske plasseringen til de ulike vannforsyningssystemene, gir oversikt som for eksempel kan brukes når en kommune legger planer for bruken av arealene rundt brønnen og brønnområdet. Oversikten gjør det mulig for kommuner å vurdere hensyn til drikkevannskildene på et tidlig tidspunkt. Kommunen opplyser at de er kjent med opplysningene som kan hentes fra MATS og at disse benyttes. I intervju ble det opplyst at de i liten grad har bruker slik oversikt.

SAMARBEID OG SAMHANDLING MED PRIVATE VANNVERK

Kommunen opplyser at det samarbeides med de private vannverkene ut fra behov. Kommunen har en samarbeidsavtale med Batnfjord vassverk. Avtalen er revidert og omtaler nå forhold som tidligere ikke var avtalefestet. Styret i Batnfjord vassverk behandlet avtaleutkastet i møte 29.4.2021. Kommunen har i tillegg en avtale om leveranse av vann med Osmarka vassverk datert 11.11.2001.

Revisjonen var i kontakt med daglige ledere i de fire største private vannverkene. Dette ble gjort for å få deres vurdering av samarbeid med kommunen og informasjon om kunnskapen kommunen har om de private vannverkene.

De private vannverkene vi var i kontakt med har ikke faste møter med kommunen. Vannverkene som har samarbeidsavtale med kommunen opplyser at de har en god dialog med driftsleder for de

kommunale vannverkene. De samarbeider ut fra behov. De vet om utstyr vannverkene har og låner utstyr fra hverandre ved behov. Leder av ett privat vannverk opplyser at de har liten eller ingen kontakt med kommunen.

Ingen av lederne av de private vannverkene var informert om at hovedplan for vannforsyning (1999) skal revideres.

Lederne av de private vannverkene har kunnskap om og egne kart som viser beskyttelsessoner rundt råvannskilder og vanntilsigsområder. Ingen hadde hatt dialog med kommunen i forbindelse med utarbeidelse av kart med beskyttelsessoner til kommuneplanens arealdel 2019-2031.

5.3 REVISORS VURDERINGER OG ANBEFALING

Kommuneplanens arealdel 2019-2031 omtaler drikkevannshensyn og har bestemmelser om beskyttelse av råvannskilder. Plankart viser hensynssoner og sikringssone for nedslagsfelt drikkevann.

Kommunen kan med fordel ha dialog med de private vannverkene ved utarbeidelse av planer. Gjennom dette kan kommunen sikre at de har kunnskap om forhold som kan påvirke vannkvaliteten i råvannskilder og vanntilsigsområder. Hovedplan for vann (1999) skal i henhold til planstrategi revideres i 2022. De private vannverkene vil etter vår vurdering være en naturlig samarbeidspart i planarbeidet. Dette inkluderer også arbeid med beskyttelse av råvannskilder og vanntilsigsområder.

REVISORS ANBEFALING

- Gjemnes kommune kan med fordel ha en nærmere dialog med de private vannverkene ved utarbeidelse av planer.

6. REFERANSELISTE

Gjemnes kommune

- Kommuneplanens samfunnsdel (om vann i samfunnsdelen)
- Overordnet ROS (om vann og vannforsyning)
- Budsjettefte 2021-2024
- Årsmelding 2019

- VA-norm for Romsdalskommunene

- Høgset vannverk - forprosjekt
- Høgset vannverk - rapport om oppgradering av vannforsyning

- Risiko og sårbarhetsanalyse for Gjemnes kommune, vedtatt 26.5.2020
- Beredskapsplan for Øre vannverk 2019
- Beredskapsplan for Høgset vannverk 2016

- Prøvetakingsplan for Høgset, Søvika, Øre og Flemma vannverk. Vedtatt 18.12.2020.
- Prøvetakingsplan for drikkevann, delrapport C: IK-system. Struktur og innhold, 25.11.2020

Helse- og omsorgsdepartementet

- Forskrift om vannforsyning og drikkevann (drikkevannsforskriften)

Mattilsynet

- Veileder til drikkevannsforskriften

- Status for drikkevannsområder
- Informasjon til de minste vannverkene

- Årlig rapportering
- Registrering av hensynssoner
- Svar om utredning og planer
- Rapportering

- Tilsyn med kommunale vannverk
- Tilsynsrapport 2019, Flemma vannverk
- Tilsyn 23.6.2020 – tilsynsrapport
 - 29.1.2021 Aksept av tiltak
 - 29.1.2021 Innfridde vedtak
 - 29.1.2021 Innfridde vedtak

Norsk Vann

- Om vannforsyning

7. VEDLEGG

UTLEDING AV REVISJONSKRITERIER

PROBLEMSTILLING 1: DRIFT OG VEDLIKEHOLD AV KOMMUNALE VANNVERK

- Hvordan sikrer Gjemnes kommune som vannverkseier at drikkevannet er helsemessig trygt, klart, uten fremmed lukt, smak og farge?

Autoritative kilder:

Drikkevannsforskriften § 5 Grenseverdier

Vannverkseieren **skal sikre at drikkevannet er helsemessig trygt, klart og uten fremtredende lukt, smak og farge**. Drikkevannet skal

- a) ikke inneholde virus, bakterier, parasitter, andre mikroorganismer eller stoffer som i antall eller konsentrasjon utgjør en mulig helsefare og
- b) overholde grenseverdiene i vedlegg 1.

Drikkevannet skal være i samsvar med kravene i første ledd på følgende steder:

- a) ved påkoblingspunkter mot andre vannforsyningssystemer
- b) ved påkoblingspunkter mot interne fordelingsnett eller enkeltvannforsyninger
- c) ved tappepunkter som vannverkseieren er ansvarlig for
- d) der vannet forlater en vanttank som vannverkseieren er ansvarlig for.

Eieren av et internt fordelingsnett skal sikre at det interne fordelingsnettet ikke gjør drikkevannet mindre helsemessig trygt. Det interne fordelingsnettet skal heller ikke bidra til at drikkevannet blir mindre klart eller får fremtredende lukt, smak eller farge.

Eieren av en enkeltvannforsyning er selv ansvarlig for at drikkevannet er helsemessig trygt, klart og uten fremtredende lukt, smak og farge.

Drikkevannsforskriften § 19 Prøvetakingsplan

Vannverkseieren skal utarbeide en **prøvetakingsplan for vannforsyningssystemet**.

Prøvetakingsplanen skal være basert på farekartleggingen i § 6, og inneholde en oversikt over

- a) prøvene som er nødvendige for å sikre og vise at vannforsyningssystemet oppfyller kravene i § 5. Dette inkluderer minstekravene til råvannsprøver omtalt i § 20 og minstekravene til drikkevannsprøver omtalt i § 21. Dersom et vannforsyningssystem mottar drikkevann fra et annet vannforsyningssystem, kan vannverkseierne ved disse vannforsyningssystemene samarbeide om prøvetakingsplanen
- b) hvor prøvene skal tas, på vannbehandlingsanlegget og i distribusjonssystemet for å sikre at drikkevannet er i samsvar med kravene i § 5. Dersom vannverkseieren kan vise at konsentrasjonen av et gitt stoff i drikkevannet ikke øker utover i distribusjonssystemet, kan prøvene for analyse av disse stoffene tas rett etter vannbehandlingen
- c) når prøvene skal tas. Råvannsprøvene og drikkevannsprøvene skal fordeles gjennom året eller bruksperioden for å være mest mulig representative
- d) hvilke parametere de ulike prøvene skal analyseres for.

Vannverkseieren **skal sikre at prøvetakingsplanen er oppdatert og følges**.

Drikkevannsforskriften § 8 Kompetanse og opplæring

Vannverkseieren **skal sikre at vannforsyningssystemet har, eller gjennom avtale har tilgang til, nødvendig kompetanse.**

Vannverkseieren skal sikre at alle som deltar i aktiviteter omfattet av denne forskriften, gis opplæring som står i forhold til arbeidsoppgavene. Alle skal være kjent med betydningen av kravene i § 5, § 10 og § 11.

Revisjonskriterier:

- Kommunen skal som vannverkseier utarbeidet prøvetakingsplan etter kravene i drikkevannsforskriften. Prøvetakingsplan skal være oppdatert og følges.
- Kommunen skal som vannverkseier utarbeide vedlikeholdsplan av vannforsyningssystemene etter kravene i drikkevannsforskriften. Vedlikeholdsplan skal være oppdatert og følges.
- Kommunen skal som vannverkseier sikre at vannforsyningsystemene har tilgang til nødvendig kompetanse og at ansatte har fått nødvendig opplæring i forhold til arbeidsoppgavene.

PROBLEMSTILLING 2: INTERNKONTROLL, BEREDSKAP OG FAREHÅNDTERING

- Har Gjemnes kommune som vannverkseier etablert en betryggende internkontroll ved vannforsyningsystemet med hensyn til vannkvaliteten, og sikrer vannverkseier at denne følges opp, herunder rutiner for beredskap?

Autoritative kilder:

Drikkevannsforskriften § 7 Internkontroll

Vannverkseieren **skal etablere internkontroll** ved vannforsyningsystemet, og **sikre at denne følges opp**. Internkontrollen skal sikre og vise at kravene i denne forskriften etterleves, og skal tilpasses vannforsyningsystemets art og omfang.

Internkontrollen skal minst omfatte

- a) hvordan vannforsyningsystemet er organisert, og hvordan ansvaret og myndigheten er plassert
- b) rutinene vannverkseieren har etablert for å sikre at kravene i denne forskriften etterleves
- c) registreringer som viser at rutinene etterleves
- d) rutinene som følges dersom det oppstår avvik fra kravene i denne forskriften og
- e) rutinene som følges for å hindre at avvik fra regelverket gjentar seg.

Internkontrollen skal være skriftlig ved vannforsyningsystem med produsert vann per døgn på minst 10 m³ drikkevann, eller som forsyner en eller flere sårbare abonnenter. Mattilsynet kan om nødvendig pålegge mindre vannforsyningsystemer å dokumentere internkontrollen skriftlig.

Vannverkseieren skal sikre at internkontrollen er oppdatert, og at alle som bidrar til å produsere og levere drikkevannet arbeider i samsvar med denne.

Drikkevannsforskriften § 11 Beredskap

Vannverkseieren **skal sikre at det gjennomføres nødvendige beredskapsforberedelser og utarbeides beredskapsplaner** i samsvar med helseberedskapsloven og forskrift om krav til beredskapsplanlegging.

Vannverkseieren av vannforsyningssystemer med produsert vann per døgn på minst 10 m³ drikkevann, eller som forsyner en eller flere sårbare abonnenter, skal utarbeide en plan for beredskapsøvelser i samsvar med § 7 i forskrift om krav til beredskapsplanlegging. Vannverkseieren skal sikre at denne planen er oppdatert og følges.

Drikkevannsforskriften § 6 Farekartlegging og farehåndtering

Vannverkseieren skal identifisere farene som må forebygges, fjernes eller reduseres til et akseptabelt nivå for å sikre levering av tilstrekkelige mengder helsemessig trygt drikkevann som er klart og uten fremtredende lukt, smak og farge.

Vannverkseieren skal sikre at tiltak som forebygger, fjerner eller reduserer farene til et akseptabelt nivå, identifiseres og gjennomføres.

Farekartlegging og farehåndtering skal danne grunnlag for beredskapsforberedelser som er beskrevet i § 11.

Vannverkseieren skal sikre at farekartleggingen og farehåndteringen er oppdatert.

Drikkevannsforskriften § 9 Leveringssikkerhet

Vannverkseieren **skal sikre at vannforsyningssystemet er utstyrt og dimensjonert samt har driftsplaner og beredskapsplaner for å kunne levere tilstrekkelige mengder drikkevann til enhver tid.**

Vannverkseieren skal legge til rette for at vannforsyningssystemet **kan levere nødvann** til drikke og personlig hygiene uten bruk av det ordinære distribusjonssystemet.

Under kriser eller katastrofer i fredstid eller ved krig kan vannforsyningen opprettholdes for å sikre vann til nødvendige formål selv om konsentrasjonen av en eller flere parametere er over grenseverdiene i vedlegg 1. Dette kan bare gjøres etter avtale med kommunelegen i samsvar med folkehelseloven § 27 bokstav b og Mattilsynet, og etter at abonnentene er varslet i samsvar med kravene i § 23 andre ledd.

Forskrift om brannforebygging § 21 Vannforsyning

Kommunen skal sørge for at den kommunale vannforsyningen fram til tomtegrenser i tettbygde strøk er tilstrekkelig til å **dekke brannvesenets behov for sløkkevann.**

I boligstrøk og lignende der spredningsfaren er liten, er det tilstrekkelig at kommunens brannvesen disponerer passende tankbil.

I områder som reguleres til virksomhet hvor sprinkling er aktuelt, skal kommunen sørge for at det er tilstrekkelig vannforsyning til å dekke behovet.

Revisjonskriterier:

- Kommunen skal som vannverkseier etablere internkontroll for vannforsyningssystemet, og sikre at den følges opp.
- Kommunen skal som vannverkseier utarbeidet beredskapsplan for vannforsyning. Farekartlegging og farehåndtering skal danne grunnlaget for beredskapsforberedelser.
- Kommunen skal som vannverkseier legge til rette for leveranse av nødvann ved kriser eller katastrofer.
- Kommunen skal sørge for at vannforsyningen dekker brannvesenets behov for sløkkevann.

PROBLEMSTILLING 3: VANNFORSYNING OG OPPFØLGING AV ABONNENTENE

- Hvordan påser Gjemnes kommune at forsyning av drikkevann vurderes og følges opp?

Autoritative kilder:**Drikkevannsforskriften § 23 Opplysningsplikt til abonnentene**

Vannverkseieren **skal varsle abonnentene straks ved mistanke om avvik** fra kravene i § 5 første ledd eller ved overskridelser av tiltaksgrensene i vedlegg 2 som kan utgjøre en helsefare. Vannverkseieren skal gi råd om hvordan abonnentene skal forholde seg. Dersom vannverkseieren ikke overholder denne opplysningsplikten, kan Mattilsynet informere abonnentene for vannforsyningssystemets regning.

Vannverkseieren **skal sikre at abonnentene til enhver tid har tilgang til oppdatert informasjon om drikkevannskvaliteten.**

Dersom det er gjennomført en risikovurdering som medfører at antallet analyser i prøvegruppe A eller B er redusert slik det er gitt mulighet for i § 21, **skal abonnentene ha tilgang til et sammendrag av denne risikovurderingen.**

Drikkevannsforskriften § 26 kommunens plikter

Kommunen skal i samsvar med folkehelseloven kapittel 2 ta drikkevannshensyn når den utarbeider arealdelen av kommuneplanen og reguleringsplaner, samt når den gir tillatelser etter relevant regelverk. Kommunen skal om nødvendig ta initiativ til interkommunalt plansamarbeid for å ivareta drikkevannshensynet der vannforsyningssystemet ligger i flere kommuner.

Kommunen skal i samarbeid med vannverkseieren vurdere behovet for restriksjoner for å beskytte råvannskilder og vanntilsigsområder. Dette gjelder også i forbindelse med planarbeid etter plan- og bygningsloven.

Kommunen skal på bakgrunn av data fra Mattilsynet ha oversikt over samtlige vannforsyningssystemer i kommunen for å ivareta sine forpliktelser etter folkehelseloven kapittel 2. **Kommunen skal ha oversikt over hvor innbyggerne i samsvar med § 23 andre ledd kan finne informasjon om drikkevannskvaliteten.**

Kommunen skal uttale seg om forhold som angår miljørettet helsevern og arealdisponering til planer for nye vannforsyningssystemer og ved søknader om endringer som omtalt i § 18.

Kommunen skal i samsvar med sivilbeskyttelsesloven kapittel 5 og hensynet til

samfunnssikkerhet gitt i plan- og bygningsloven påse at forsyningen av drikkevann vurderes og følges opp.

Revisjonskriterier:

- Kommunen skal sikre at abonnentene til enhver tid har tilgang til oppdatert informasjon om drikkevannskvaliteten i kommunen.
- Kommunen skal straks varsle abonnentene samme dag, ved mistanke om at drikkevannet kan være helsefarlig. Kommunen skal ikke vente til analyseresultatet er klart.
- Ved avvik skal kommunen gi abonnentene råd om hvordan de skal forholde seg til vannet. Om det må kokes eller hvor de kan få tak i trygt drikkevann.

PROBLEMSTILLING 4: BESKYTTELSE AV RÅVANNSKILDER

- Hvordan ivaretar Gjemnes kommune sitt ansvar for, i samarbeid med de andre vannverkseierne, å vurdere behovet for restriksjoner for å beskytte råvannskilder og vanntilsigsområder?

Autoritative kilder:

Drikkevannsforskriften § 26 kommunens plikter

Kommunen skal i samsvar med folkehelseloven kapittel 2 ta **drikkevannshensyn når den utarbeider arealdelen av kommuneplanen og reguleringsplaner, samt når den gir tillatelser etter relevant regelverk.** Kommunen skal om nødvendig ta initiativ til interkommunalt plansamarbeid for å ivareta drikkevannshensynet der vannforsyningssystemet ligger i flere kommuner.

Kommunen **skal i samarbeid med vannverkseieren vurdere behovet for restriksjoner for å beskytte råvannskilder og vanntilsigsområder.** Dette gjelder også i forbindelse med planarbeid etter plan- og bygningsloven.

Kommunen skal på bakgrunn av **data fra Mattilsynet ha oversikt over samtlige vannforsyningssystemer i kommunen for å ivareta sine forpliktelser etter folkehelseloven kapittel 2.** Kommunen skal ha **oversikt over hvor innbyggerne** i samsvar med § 23 andre ledd kan **finne informasjon om drikkevannskvaliteten.**

Kommunen skal uttale seg om forhold som angår miljørettet helsevern og arealdisponering til planer for nye vannforsyningssystemer og ved søknader om endringer som omtalt i § 18.

Kommunen skal i samsvar med sivilbeskyttelsesloven kapittel 5 og hensynet til samfunnssikkerhet gitt i plan- og bygningsloven påse at forsyningen av drikkevann vurderes og følges opp.

Revisjonskriterium:

- Kommunen skal ta drikkevannshensyn og beskytte råvannskilder, når de utarbeider arealdelen av kommuneplanen og reguleringsplaner. Uavhengig om vannforsyningssystemet er kommunalt eller privat

DEFINISJONER

Drikkevannsforskriften § 3 har følgende definisjoner:

Distribusjonssystem: Teknisk anlegg som fordeler eller oppbevarer drikkevann fra vannbehandlingsanlegget frem til påkoblingspunktet mot enkeltvannforsyning eller internt fordelingsnett eller til og med tappepunkt som vannverkseieren er ansvarlig for.

Drikkevann: Alle former for vann som enten ubehandlet eller etter behandling skal drikkes, brukes i matlaging, til andre husholdningsformål eller i næringsmiddelforetak der det stilles krav om bruk av drikkevann. Drikkevann omfatter ikke rent vann og rent sjøvann som definert i næringsmiddelhygieneforskriften.

Enkeltvannforsyning: System som leverer drikkevann til kun en enkelt bolig eller fritidsbolig, og som består av ett eller flere av følgende elementer: vanntilsigsområde, råvannskilde, teknisk installasjon som behandler vannet og teknisk installasjon som fordeler eller oppbevarer drikkevannet. Enkeltvannforsyning omfatter også stikkledning og teknisk installasjon som fordeler eller oppbevarer drikkevannet fra og med påkoblingspunktet mot vannforsyningssystemets distribusjonssystem eller internt fordelingsnett.

Hygienisk barriere: Naturlig eller konstruert hindring eller tiltak som fjerner eller inaktiverer sykdomsfremkallende virus, bakterier, parasitter eller andre mikroorganismer, eller som fortynner, fjerner eller omdanner kjemiske stoffer til et nivå hvor de ikke lenger utgjør en helseisiko.

Høydebasseng: Element i fordelingsnettet for drikkevann, en stor tank som ligger høyt i forhold til forbrukerne av drikkevannet slik at vannet kan overføres ved hjelp av gravitasjon. Hensikten med høydebassenget er å jevne ut variasjoner i vannforbruket for oppstrøms-ledninger, sørge for jevnt trykk i overføringsledninger og sørge for vannforsyning en viss tid ved stans i overføringene fra oppstrøms-ledninger (for eksempel ved ledningsbrudd). Når vi i denne rapporten snakker om drikkevannsbasseng er det høydebasseng som mener.

Internt fordelingsnett: Teknisk installasjon som ikke er en enkeltvannforsyning og som fordeler eller oppbevarer drikkevannet fra og med påkoblingspunktet mot vannforsyningssystemets distribusjonssystem til påkoblingspunktet mot enkeltvannforsyning eller til og med tappepunkt som eieren av internt fordelingsnett er ansvarlig for. Internt fordelingsnett er inne i en bygning eller mellom bygninger med den samme eieren, eller på luft- og sjøfartøyer som bunkrer vann.

Krisevann: Vann som ikke har drikkevannskvalitet. Kan tilføres gjennom ordinært ledningsnett for blant annet å opprettholde trykk på ledningsnettet, vann til sanitært bruk, som brannvann eller for teknisk bruk. Kan tas i bruk etter avtale med kommunelege og Mattilsynet, jf. § 9 i drikkevannsforskriften.

Nødvann: Vann av drikkevannskvalitet til drikke og personlig hygiene distribuert utenom bruk av det ordinære ledningsnettet. Kan leveres i kombinasjon med andre løsninger.

Produsert vann per døgn: Den mengden drikkevann som går ut fra vannbehandlingsanlegget i et gjennomsnittsdøgn den uken av året med høyest produksjon, eller som i tilsvarende uke mottas inn på et distribusjonssystem som utgjør et vannforsyningssystem alene. For vannforsyningssystemer

uten vannmåler beregnes mengden produsert vann per døgn ved å multiplisere antall personer forsynt i den uken av året hvor vannforsyningssystemet forsyner flest personer, med 0,2 m³.

Reservevannforsyning: Et sett av tiltak/løsninger som i sum utgjør en tilfredsstillende alternativ vannforsyning av drikkevann gjennom det ordinære ledningsnettet.

Reservevannkilde: Kilde som leverer vann når uttaket fra hovedkilden er utilstrekkelig. Kan komme fra egen kilde, alternativ hovedvannkilde eller fra annet vannverk og med distribusjon av vann med drikkevannskvalitet gjennom det ordinære ledningsnettet.

Råvann: Vann som brukes til produksjon av drikkevann.

Råvannskilde: Vannforekomst som råvann hentes fra.

Sårbar abonnent: Abonnent som kjennetegnes ved stor risiko for sykdom eller andre alvorlige konsekvenser dersom det ikke leveres tilstrekkelige mengder helsemessig trygt drikkevann.

Vannbehandlingsanlegg: Teknisk anlegg som fordeler eller oppbevarer vannet fra råvannskilden og frem til og med det tekniske anlegget som behandler vannet i et vannforsyningssystem.

Vannforsyningssystem: System som ikke er enkeltvannforsyning, og som består av ett eller flere av følgende elementer: vanntilsigsområde, råvannskilde, vannbehandlingsanlegg og distribusjonssystem. Vanntilsigsområdet eller råvannskilden utgjør alene ikke et vannforsyningssystem.

Vanntilsigsområde/nedbørsfelt: Område, over og under bakken, som vannet i råvannskilden kommer fra.

Vannverkseier: Den eller de fysiske eller juridiske personene som har ansvaret for at kravene til vannforsyningssystemet etterleveres.